

BP JAN KOPIEC – OPOLE

INWENTARZ POLONIKÓW W *FONDO ALBANI* W ARCHIWUM WATYKAŃSKIM

Historyka zajmującego się badaniem wszechstronnie rozumianych związków łączących Rzeczpospolitą ze Stolicą Apostolską najobficiej wzbogaci Archiwum Watykańskie, będące centralnym archiwum Kościoła¹. Poszukiwania materiałów dla polskich spraw należy przeprowadzać właściwie we wszystkich jego zbiorach, nawet niezależnie od ich ogólnego i podstawowego zaszerogowania. Często bowiem pojedyncze lub nawet pokaźniejsze pozostałości mieszczą się rozproszone w wielu innych miejscach, do których dociera się nierzadko dość przypadkowo, a to z powodu braku do dziś jednego, centralnego inwentarza całego Archiwum Watykańskiego. Badania polskich uczonych przeprowadzane są w tymże Archiwum już niemal od momentu otwarcia przez Leona XIII w 1881 r. tego najbogatszego archiwum Kościoła katolickiego i wyniki tych wysiłków są już wcale pokaźne².

¹ O zasobie tworzącym Archiwum Watykańskie aktualność zachowuje podstawowe opracowanie K. A. F i n k, *Das Vatikanische Archiv. Einführung in die Bestände und ihre Erforschung*, wyd. 2, Rom 1951; dla polskich odniesień zob. H. F o k c i ń s k i, T. Z d z i e c h, *Archivum Secretum Vaticanum*, w: *Informationes. Biuletyn Papińskiego Instytutu Studiów Kościelnych*, t. 1, Rzym-Warszawa 1976, s. 15-51. Materiały nuncjatury papieskiej w Polsce ilustrują inwentarze: V. M e y s z t o w i c z, *De Archivio Nuntiaturae Varsaviensis quod nunc in Archivio Secreto Vaticano servatur*, Vaticani 1944 (Studia Teologiczne XII); P. S a v i o, *De Actis Nuntiaturae Poloniae, quae partem Archivi Secretariatus Status constituunt*, Vaticani 1947 (Studia Teologiczne XIII). Historyk musi też być przygotowanym na fakt, że wiele z materiałów o charakterze archiwalnym, znajduje się w Bibliotece Watykańskiej, zob. H. F o k c i ń s k i, T. Z d z i e c h, *Biblioteca Apostolica Vaticana*, w: *Informationes*, t. 2, Rzym-Warszawa 1980, s. 7-27.

² Ich zestawienie podaje H. D. W o j t y s k a, *Acta Nuntiaturae Poloniae*, t. 1, Romae 1990, p. XII-XXVIII. Zob. także B. B i l i ń s k i, *I Polacchi nell' Archivio Vaticano e il primo trentennio dell' Expediitio Romana (1886-1916)*, w: *L'Archivio Segreto Vaticano e le ricerche storiche*, red. P. Vian, Roma 1983, s. 37-90. Jest sprawą oczywistą, że także w innych zbiorach rzymskich, kościelnych i świeckich, znajduje się wiele materiałów dokumentujących problemy państwa, Kościoła jak i poszczególnych osób z Polski – to zagadnienie zasługujące na odrębne omówienie.

Jednym z takich miejsc w Archiwum Watykańskim, bogatym w *polonica*, jest *Fondo Albani*³. Tworzy je dawna biblioteka kardynała Jana Franciszka Albani (1649-1721), czyli późniejszego papieża Klemensa XI, zasiadającego na Stolicy Apostolskiej w latach 1700-1721. Składa się na nią obfity zbiór materiałów nie tylko o charakterze czysto bibliofilskim. Bowiem znajdowało się w tych zbiorach od początku także wiele materiałów o charakterze archiwalnym, zarówno z okresu przed wyborem kardynała J. F. Albani na Stolicę Piotrową, jak zwłaszcza z okresu jego długiego pontyfikatu.

Rządy Klemensa XI w Kościele przypadły na okres zarówno wielkich napięć politycznych jak i wewnątrzkościelnych, stąd dokumentacja rozmaitych spraw podejmowanych i rozstrzyganych w czasie jego pontyfikatu pozostała spora⁴. Przypomnieć warto najkrócej, że aktywność papieża musiała uwzględniać kwestie Europy z trudnymi zagadnieniami wojny sukcesyjnej hiszpańskiej, tzw. wojny północnej nad Bałtykiem, rywalizacji francusko-habsburskiej, niebezpieczeństwa ciągle zagrażającego ze strony Turcji, ze spraw wewnętrznych dawały o sobie znać trudności związane z utrzymywaniem się jansenizmu, a spoza europejskich kwestii – to nade wszystko misje w Azji i niezbyt fortunne zakończenie sporów o akomodacje, ale do rozwiązania pozostawało wiele innych problemów.

W zespole niniejszym między innymi udokumentowane są sprawy polskie. Ilustrują one różne aspekty dotyczące dziejów i funkcjonowania unii polsko-saskiej – od wyboru elektora saskiego Fryderyka Augusta I na tron polski w 1697 r., do ważnych sporów o patronat królewski w latach 20-tych XVIII w. w łączności z narosłymi napięciami między królem i sejmem a Stolicą Apostolską. To była bardzo brzemenna w wydarzenia i konsekwencje epoka początkowego okresu istnienia związku Polski z Saksonią, ale równocześnie ważnych konfliktów ogólnoeuropejskich, zwłaszcza wspomnianej już wojny północnej, zaś echa drugiego wielkiego konfliktu na kontynencie, czyli wojny sukcesyjnej hiszpańskiej, również w jakiś pośredni sposób docierały przecież

³ Informację o niniejszym zbiorze podałem w szkicu: *Materiały dotyczące Polski w Fondo Albani w Archiwum Watykańskim*, w: *Ratio et revelatio. Z refleksji filozoficzno-teologicznych*, red. J. Cichoń, Opole 1998, s. 221-225. Przyznać trzeba w tym miejscu, że o ile na podstawie materiałów dotyczących nuncjatury pisano już wiele, łącznie z edycją partii źródeł, o tyle inne zespoły były znacznie rzadziej wykorzystywane.

⁴ Pontyfikat Klemensa XI najpełniej – jak dotychczas – opracował L. v. P a s t o r, *Geschichte der Päpste im Zeitalter des fürstlichen Absolutismus*, t. 15, Freiburg i.B., 1930, s. 1-388. Z biograficznych ujęć wymienić można R. M o l s, w: *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclesiastiques*, t. 12, Paris 1953, kol. 1326-1361; S. A n d r e t t a, w: *Dizionario biografico degli Italiani*, t. 26, Rome 1982, s. 302-320; L. F i o r a n i, w: *Dizionario storico del Papato*, t. 1, Milano 1996, s. 342-345; wiele opracowań biograficznych papieża zawiera, rzecz oczywista, podstawowe informacje, np. z polskich K. D o p i e r a ł a, *Księga papieży*, Poznań 1996, s. 354-357. Ogólne uwagi o rodzie Albanich i o Klemensie XI podaje C. C l o u g h, w: V. R e i n h a r d t, *Le Grandi Famiglie Italiane*, Vicenza 1996, s. 38-44.

do Polski; kwestie wyznaniowe i odniesienia do nich Rzymu i jego dyplomacji odgrywały w nich zasadniczą rolę.

Materiały składające się dzisiaj na *Fondo Albani* w postaci 265 oprawnych woluminów, znalazły się w Archiwum Watykańskim za czasów Benedykta XIV i zostały przejęte przez niego od rodziny Albanich w 1751 roku⁵. Dzięki temu powstał zasób, dość jednorodny, jeśli chodzi o problemy przełomu XVII i XVIII w., w których aktywność swą przejawiał osobiście Klemens XI Albani. Cała niniejsza dokumentacja jest wprawdzie pozostałością o charakterze prywatnym, tworzy jednakże integralną część obfitego zasobu watykańskiego, tym bardziej, że wiele poszczególnych pism, które powinny znajdować się w innych zbiorach, przetrwało w tej osobistej spuściźnie. Wszystkie materiały są w ramach całego zbioru uszeregowane topograficznie, czyli według państw, których dotyczyły, a w tych ramach ułożone zostały zasadniczo tematycznie, chociaż sztywnej reguły trudno się niekiedy dopatrzeć⁶. Poszczególne woluminy *in quarto* są zszyte, posiadają trwałą oprawę, a stan ich zachowania jest bardzo dobry.

Nie sposób przytaczać w tym miejscu szczegółowo przechowywanych w niniejszym zbiorze poszczególnych dokumentów odnoszących się do spraw polskich, bowiem wszystkie wylicza niniejszy inwentarz. Opracowanie tych wstępnych uwag może więc stanowić wprowadzenie do całego bogactwa materiałów, z których na pewno skorzysta badacz spraw polskich. I chociaż nie istnieje dotychczas szczegółowy inwentarz zbiorów *Fondo Albani*, to jednak już pierwszą pomoc stanowi sporządzony ręką archiwariuszy watykańskich i zamieszczony na początku każdego tomu indeks rzeczy, opracowany jeszcze w XIX w.

W całym zbiorze, tworzącym *Fondo Albani*, przeważają materiały powienności watykańskiej, czyli będące wynikiem pracy papieskiego sekretariatu stanu. Jego pracownicy analizowali nadesłane do Rzymu kwestie i przygotowywali odpowiedzi czy instrukcje. Stąd zbiór niniejszy tworzy wiele kopii, conceptów (minut) i przygotowanych czystopisów do sporządzenia dokumentów (registów). Jest to wartościowa ilustracja warsztatu dyplomatycznej działalności papieskiej na konkretnym przykładzie spraw polskich.

Na zbiory w niniejszym *Fondo* składają się więc uwagi i dyspozycje papieskie, czynione na korespondencji i projektach instrukcji czy listów, dalej notatki z posiedzeń różnych gremiów Kurii Rzymskiej, minuty pism, mających być skierowanych do właściwych adresatów, nadto kopie różnych innych dokumentów, które służyły za podstawę dla dalszych przedsięwzięć dyplomatycznych; kopii czy odpisów dokonywano zasadniczo na użytek pa-

⁵ O tworzeniu się zasobów *Fondo Albani* por. Ch. B u r n s, *Pope Clement XI and the British Isles. The inventory of Fondo Albani 163-168*, w: *Ecclesiae Memoria. Miscellanea in onore del R.P. Josef Metzler O.M.I. Prefetto dell' Archivio Segreto Vaticano*, red. W. Henkel, Roma 1991, s. 41-46. Por. także C. C l o u g h, *The Albani Library and Pope Clement XI*, „*Librarianum*”, 12 (1969) s. 11-21.

⁶ Prospekt wszystkich tomów zawiera Ch. B u r n s, *Pope*, s. 43-44.

pieża zarówno w całości, jak tylko w części, w wyciągach treści o najistotniejszym znaczeniu. Szczególnie cennymi są jednak zachowane oryginały pism nadchodzących do sekretariatu stanu, które równocześnie ilustrują przebieg wielu trudnych potem etapów w podejmowaniu wielu decyzji. Już chociażby z tego powodu warto dla przyszłych badaczy niniejszych spraw podać garść niezbędnych informacji.

Polskie sprawy reprezentowane są w czterech woluminach, oznaczonych jako *Polonia*, które w całym zbiorze otrzymały kolejne numery od 193 do 196. Nadto – zapewne przez niedopatrzenie i dlatego niewymienione w spisie, ważne sprawy znajdują się w vol. 188, który zaszeregowany został do *Lorena e Ducato di Bar* (początek tego tomu rzeczywiście odnosi się do Lotaryngii).

Istotną pomocą do zorientowania się w zawartości całego *Fondo* są indeksy, służące badaczom w czytelni Archiwum Watykańskiego, a sygnowane jako *Indice 143* oraz *144* (odpowiadają im w samym *Fondo Albani* woluminy 267 i 268)⁷. Pamiętać przy tym trzeba, że zdecydowana większość materiałów związanych z relacjami między papieżem a Rzeczpospolitą, także w odniesieniu do spraw wewnętrzkościelnych, znajduje się w *Nunziatura di Polonia* i tam należy zawsze poszukiwać podstawowych materiałów odnośnie do spraw polskich.

Najkorzystniej przybliży zawartość poloników w *Fondo Albani* ich przegląd topograficzny w poszczególnych woluminach.

W *Albani 188* (indeks materiałów na f. 9r-13r) znajduje się m.in. dokumentacja dwu ważnych aktów prawnych, zmieniających w zasadniczy sposób wiele sytuacji w Polsce i na Śląsku. To materiały dotyczące dwu traktatów, zawartych pod dyktando króla szwedzkiego Karola XII w Altranstädt – pierwszy we wrześniu 1706 r. wymuszający rezygnację Augusta II z korony polskiej, oraz w rok później – wymuszający na pełnomocnikach cesarza Józefa I ustępstwa na rzecz protestantów na Śląsku. Znajdują się tutaj koncepty dokumentów i wymienianej najistotniejszej korespondencji; np. dla kwestii rezygnacji Augusta z korony polskiej istotne jest ciągłe zaskakiwanie dyktatem i istotnym szantażem panów polskich przez króla szwedzkiego; dla Śląska wartościowa jest m.in. propozycja zwrotu wszystkich kościołów pozostających jako protestanckie do 1648 r., a następnie przejętych przez katolików w ramach akcji kontrreformacyjnej, by teraz znowu służyć mogły śląskim luteranom. Interesująca może być ilustracja stanowiska ówczesnego biskupa wrocławskiego Franciszka Ludwika Neuburga (1683-1732), protestującego przeciw postanowieniom układu szwedzko-cesarskiego, którego kopie kilku wysłanych listów znajdują się w tym zbiorze.

⁷ Omawia je dokładnie Ch. B u r n s, *Pope*, s. 42, przyp. 4.

Albani 193 (wykaz pism zamieszczony na f. 9r-10v) tworzą bardzo wartościowe materiały do spraw związanych z elekcją Augusta II w czerwcu 1697 r. i pierwszymi aktami nowego króla (kard. J. F. Albani był wtedy sekretarzem brewiów). Wiadomo skądinąd, że wybór nowego króla nie był jednoznacznie przeprowadzony, większość bowiem obrała francuskiego księcia F. Conti, którego nawet jako króla już ogłosił prymas kard. M. Radziejowski, ale elektor saski był szybszy, uprzedził więc kandydata większości przez wkroczenie na teren Polski, a koronował go w katedrze wawelskiej biskup wrocławski, S. Dąbski, przeciwnik partii francuskiej. Znajdujemy tutaj m.in. materiały o konwersji elektora na katolicyzm (przyjął ją biskup Chrystian August, kuzyn Augusta II), wiele pism papieża Innocentego XII do Augusta i innych wybitnych osobistości polskich. Przechowywane są także listy Augusta II do papieża z tego pierwszego okresu panowania Wettyna w Polsce, relacje z przebiegu elekcji itp.

Albani 194 (wykaz pism na f. 9r-11r) ilustruje wiele kwestii z trudnych lat początkowego etapu wojny północnej na ziemiach Rzeczypospolitej w latach 1702-1708. Wiele materiałów dokumentuje wysiłki papieża skierowane do elit Rzeczypospolitej ku uspokojeniu kraju, zajętego przez Szwedów, ale podzielnego wewnątrz. Także listy dostojników rzymskich (np. kardynałowie Pietro Ottoboni, Annibale Albani, Fabrizio Paulucci) pozwalają wnikać w atmosferę podejmowanych kroków zaradczych. Bogato reprezentowane są materiały – w większości w kopiach i wyciągach – Stanisława Leszczyńskiego, rywala króla Augusta, oraz jego zwolenników w wytworzonej sytuacji po abdykacji Augusta z tronu polskiego. Szczególne znaczenie mają źródłowe przekazy dotyczące aresztowania książąt Sobieskich w lutym 1704 r. przez Augusta i przewiezieniu ich do Saksonii oraz aresztowania wiosną 1707 r. przez cara Piotra arcybiskupa lwowskiego K. Zielińskiego, koronatora Leszczyńskiego. Wiele wysiłku włożyła w tym czasie także dyplomacja papieska poprzez nuncjuszy w rozwikłanie obu konfliktowych sytuacji. Obie sprawy znane są w historycznej literaturze, materiały z *Fondo Albani* mogą uzupełnić i uściślić wiele szczegółowych aspektów.

Albani 195 (indeks rzeczy na f. 10r-12v) poświęcony jest niemal w całości dokumentacji wydarzeń, dotyczących powrotu Augusta na tron polski. Nastąpiło to w wyniku zwycięstwa rosyjskiego nad orężem szwedzkim pod Połtawą w lipcu 1709 r. Przygotowywany był ów powrót przez wytrwałe działania stronnictwa proaugustowego, czyli w głównej mierze tzw. konfederacji sandomierskiej i wspierającą ją dyplomację papieską w okresie poprzedzającym połtawskie zwycięstwo. Znajduje się tutaj sporo korespondencji wymienianej z papieżem i sekretariatem stanu przez Augusta II, instrukcje przesyłane nuncjuszom

(dopowiedzmy, że w latach 1705-1709 siedzibą nuncjuszy z obawy przed Szwedami była Opawa na Śląsku, już na terenie państwa Habsburgów⁸), fragmenty przemówień papieża Klemensa XI na kongregacjach kardynałów w Rzymie, *minuty* listów i brewiów papieskich do króla i stanów Rzeczypospolitej. Osobną część stanowią akta dotyczące nominacji kardynalskiej dla protektora Polski kard. Annibale Albani, bratanka papieża, w 1713 r.

W tomie *Albani 196* (indeks na f. 9r-11v) zebrane zostały materiały dotyczące personalnych kwestii obsady niektórych stanowisk kościelnych, zwłaszcza biskupstw. Szczególnie dużo spotykamy tutaj dokumentacji dla obsady stolicy gnieźnieńskiej i wrocławskiej po zgonie kardynała-prymasa M. Radziejowskiego w październiku 1705 r. Obie owe nominacje, udzielone S. Szembekowi dla Gniezna i K. Szaniawskiemu do Wrocławka – a wysuwane przez Augusta już niemal na początku 1706 r. i to w wyjątkowo trudnym dla niego momencie dwukrólewia oraz stopniowego, lecz konsekwentnego umacniania się Szwedów oraz ich protegowanego wojewody poznańskiego S. Leszczyńskiego – były wyrazem dążeń Rzymu do uspokojenia sytuacji w kraju. Tutaj także możemy odnaleźć ilustrację trudnych decyzji związanych z anulowaniem wyborów J. Dłużewskiego i W. Bardzińskiego na stolicę gnieźnieńską i wrocławską jako kontrkandydatów wyżej wymienionych, a mianowanych przez nowego króla S. Leszczyńskiego, by wyeliminować nominatów Augustowych, już po jego rezygnacji z tronu; Rzym oczywiście obu niefortunnych nominatów nie uznał i zadeklarował ich jako podlegających karom kościelnym.

Z dokumentacji innych spraw w niniejszym tomie znajdują się jeszcze materiały dotyczące trudnych wewnątrzkościelnych kwestii immunitetu kościelnego w opactwie tynieckim, kontrowersji wokół prawa precedencji między prymasem i nuncjuszem w 1712 r., a także nieco interesujących wiadomości dotyczących spraw unickich w Połocku, Lwowie, nadto związanych z zawarciem unii przez metropolitę J. Winnickiego i biskupa J. Szumlańskiego.

Ten pobieżny przegląd niniejszych materiałów związanych ze sprawami polskimi, które szczegółowo przedstawia zamieszczony inwentarz, z pewnością może być potwierdzeniem ich nieodzowności w poszukiwaniach źródłowych dla przedstawiania okresu Augusta II w Polsce i Saksonii⁹. Choć zawierają się w nich materiały różnej wartości, to jednak jako całość przedstawiają wielką

⁸ Zob. J. K o p i e c, *Śląski epizod w dziejach nuncjatury polskiej w czasach Augusta II (1705-1709)*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 46 (1992) nr 1-2, s. 331-336.

⁹ Dla przykładu informuję, że wiele z tych materiałów wykorzystałem w mojej pracy *Między Ałtranształem a Połtawą. Stolica Apostolska wobec obsady tronu polskiego w latach 1706-1709*, Opole 1997.

wartość w badaniach nad pierwszym okresem panowania Augusta II w Polsce. Wiele z nich zostało już wykorzystanych, nawet i wydanych *in extenso*¹⁰. Pragnę więc potraktować niniejsze informacje i wykaz wszystkich materiałów związanych ze sprawami polskimi jako zachętę do korzystania z tych zasobów. Pośrednio niech służy jako inspiracja do stopniowego zmierzania ku rejestracji wszystkich poloników w Archiwum Watykańskim

W woluminach znajdujących się w *Fondo Albani* wszystkie uwagi, adnotacje i tytuły na aktach zapisane zostały w j. włoskim. Podaję je w tłumaczeniu polskim, niektóre tylko przytaczam w oryginale, zaznaczając je kursywą.

ALBANI 188

Na grzbiecie napis: *Clem. XI: Lorena e Barri*

Objętość: ff. 178.

f. 1-7 oraz 172r-178v czyste.

f. 9r-13r: Indeks zawartości.

Na f. 8r spis treści:

Affare: 1. del Codice Leopoldino nella Lorena e Ducato di Barri (f. 9r-v)

2. *La Pace tra il Re Agosto di Polonia e Carlo, Re di Svezia* (f. 9v-10r)

3. *Il Trattato di Alt-Ranstad tra l'Imperatore Giuseppe et Re di Svezia* (10r-v)

4. *Li recessi del Capitolo d'Ildesio* (f. 11r-v)

5. *Gl'affari delle cose sacre de' Paesi Bassi e delle Missioni Settentrionali. Delle nove notabili proviste del Vescovati di Tornai et Ypri e dell' Università di Duai. Università di Lovanio* (f. 11v-13r)¹¹.

(Na f. 14r-53r – znajdują się sprawy kodeksu Leopoldyńskiego, opublikowanego w Lotaryngii w 1701 r. – nie dotyczą spraw polskich – te sprawy rozpoczynają się od f. 54r.)

Na f. 54r tytuł: pisma dotyczące pokoju zawartego w Altranstadt 24 IX 1706 r. między królem polskim Augustem a królem Szwecji Karolem, związanym z wojewodą poznańskim, nazywanym królem Polski Stanisławem.

f. 55r-72r – Tekst podpisanego pokoju altransztadzkiego w j. niemieckim i łacińskim, druk w Lipsku *apud Joh. Theodorum Boetium*

f. 73r-75r – opracowanie eksponujące odczucia Klemensa XI związane z niebezpieczeństwami warunków pokoju dla religii katolickiej [wskazane dwa szkodliwe dla katolicyzmu artykuły: 6 i 19]

f. 76r-77r – tekst dwu artykułów zawartego traktatu: 6 i 19 (w j. łacińskim).

f. 78r – August II do Klemensa XI, Warszawa 30 XI 1706 r. – o wystaniu barona B. Schencka do Rzymu z zadaniem wyjaśnienia papieżowi okoliczności zawarcia traktatu z królem Szwecji

¹⁰ *Acta Nuntiaturae Polonae*, moderatore H. D. Wojtyśka, t. 41, *Iulius Piazza (1706-1708)*, vol. 1-3, ed. I. Kopiec, Romae 1991-1998.

¹¹ Materiałów wyliczonych w p. 4 i 5 nie ma w niniejszym tomie.

f. 79r-80v – konspekt wystąpienia barona B. Schencka na audyencji udzielonej mu przez papieża 14 V 1707 r. (ręką B. Schenka)

f. 81r – wyciąg z rezolucji Kongregacji Św. Oficjum z 17 XI 1707 r. wskazując Augustowi II błędy w sformułowaniu warunków traktatu i przez to niebezpiecznych dla religii katolickiej

f. 82r-84r – wyciąg, datowany *feria quinta*, 17 XI 1707, o szkodliwości zapisów zawartych w punkcie 6 i 19¹²

f. 85r-v oraz 96r [!] – August II do Klemensa XI, Drezno, 25 VII 1707 r. – zawiadania o wysłaniu barona B. Schencka do Rzymu

f. 97r-99r – kopia w/w traktatu w j. łacińskim

f. 100r – fragment z listu Franciszka Ponińskiego, kapelana S. Leszczyńskiego, do generała jezuitów, Michała Tamburini z Lipska 14 XII 1706, wskazujący na perspektywę niebezpiecznych napięć między S. Leszczyńskim i Stolicą Apostolską na temat beneficjów kościelnych, o czym mówi p. 6 traktatu pokojowego

f. 101r-v – minuta brewe, pisana ręką papieża, anulującego traktat altransztadzki

Na f. 102r – tytuł: traktat między cesarzem Józefem i królem Szwecji Karolem z (21 VIII starego stylu) 1 X 1707 r. w Altranstädt, krzywdzący dla religii katolickiej na Śląsku

f. 103r – tytuł na brulionie: *Trattato dell' Imperatore Giuseppe con l' Suezesi in Alt-Ranstadt*

f. 104r-107v – druk: tekst traktatu w j. niemieckim i łacińskim

f. 108r-110v – tłumaczenie tekstu traktatu na j. francuski

f. 111r-112r – Klemens XI do cesarza Józefa II, Rzym, 10 IX 1707 – wyraża żal z powodu zawarcia traktatu [regest listu]

f. 113r – wyciąg z listu A. Santini, internuncjusza w Wiedniu, 10 IX 1707, do sekretarza Stanu, kard. F. Paulucci – wskazuje na punkt szkodliwy dla nuncjatury: *per appellatione le cause matrimoniali fra parti eretiche*

f. 114r-115v – baron Karg, *ministre de leurs AA. EE. da Cologne et de Baviere a la cour de Rome*, do barona Scarlatti, ministra księcia Bawarii, Lille, 24 XII 1707 – wskazuje na niezgodność traktatu z p. 5 pokoju westfalskiego

f. 116r – wykaz kościołów oddanych protestantom w księstwie wołowskim

f. 117r – wykaz kościołów oddanych protestantom w księstwie brzeskim

f. 118r – wykaz kościołów oddanych protestantom w księstwie legnickim

f. 119r-120r – tekst artykułów traktatu zabezpieczające interesy religii katolickiej na Śląsku, potwierdzone przez cesarza Józefa II 11(22) VIII 1707 r.

f. 122r-124r – opracowanie, bez autora i daty (*Actum Vienna, Austriae*), na temat spraw religijnych na Śląsku, negocjowanych między cesarzem Józefem I i królem Szwecji Karolem XII w 1707 r.

f. 125r-128r – biskup wrocławski, Franciszek Ludwik Neuburg do Klemensa XI, Wrocław, 24 X 1707 – w sprawie strat Kościoła katolickiego na Śląsku

f. 129r – wyciąg z listu wysłanego z Polski 23 XI 1707 r., w j. francuskim, bez nadawcy i adresata, akcentujący złe wrażenie zawartego traktatu

f. 130r-132v – list barona Karga z Lille, 24 XII 1707, do sekretarza stanu kard. F. Paulucci – w sprawie traktatu altransztadzkiego, podkreślony p. 5 pokoju westfalskiego

¹² Po f. 85 następuje błędnie f. 96, następnie zaś już 97, 98, 99 i itd.

f. 133r – czyste

Na f. 133v – notatka o wykazie kościołów, zwróconych protestantom na Śląsku – należy do f. 116 r.

f. 134r-v – kopia listu biskupa Franciszka Ludwika Neuburga do swego agenta w Rzymie Sebastiana Battistini, Wrocław, 6 II 1708, aby przedstawił papieżowi fatalne następstwa zawartego traktatu w sprawie protestantów na Śląsku

f. 135r-138r – wykaz kościołów w księstwach legnickim, brzeskim, wołowskim i ząbkowickim, także w mieście Wrocławiu, przekazanych przez komisję cesarską protestantom

f. 139-140 – plany nowego szpitala we Wrocławiu, architekt: Blasius Beinstner

f. 141r-142v – cesarz Józef I do papieża Klemensa XI w sprawie zawartego pokoju, zawiera usprawiedliwienie z decyzji o zwrocie kościołów protestantom na Śląsku (autograf); cesarz usprawiedliwia się, że zwrócono protestantom tylko te kościoły, które zostały im zabrane lub zamknięte wbrew postanowieniom traktatu westfalskiego

Na f. 143r – tytuł: akta z posiedzenia specjalnej kongregacji kardynałów w sprawie zawartego traktatu altransztadzkiego [bez daty].

f. 144r-145v – minuta i regest informacji napisanej dla papieża Klemensa XI i przeznaczonej dla kardynałów

f. 146r-147v – kopia ww. informacji

f. 148r-151r – kopie artykułów traktatu, szkodliwych dla religii katolickiej

f. 152r-153r – sformułowanie wątpliwości co do przedyskutowanych warunków traktatu; wyliczenie 8 argumentów strony cesarskiej, że cesarz nie pozbywa się swych uprawnień w sprawach wyznaniowych na Śląsku

f. 154r-156r – minuta brewe papieskiego, skierowanego do cesarza Józefa I

157r-158r – A. Albani do sekretarza stanu kard. F. Paulucci, Wiedeń 6 XII 1710, w sprawie propozycji ogłoszenia kasacji warunków traktatu altransztadzkiego dotyczące protestantów

f. 159r-v – czyste

f. 160r-161v – minuta instrukcji, pisanej ręką Klemensa XI, do nuncjusza kard. J. Piazzzy w Wiedniu 25 VI 1712 – poleca mu zachowanie wszelkiej staranności w rozwiązywaniu spraw, ma sięgać do wszelkich dokumentów

f. 162r-v – kopia fragmentu instrukcji jw.

f. 163r-v- minuta odpowiedzi biskupa Franciszka Ludwika Neuburga do papieża, bez daty, dziękuje za brewe skierowane do jego brata elektora Jana Wilhelma

f. 164r-v – minuta ręką Klemensa XI z 13 VIII 1712 r. dla ww.

f. 165r-v – list biskupa Franciszka Ludwika Neuburga do sekretarza stanu, Nysa 30 VIII 1712 [w sprawie elektoratu i koadiutorii w Moguncji]

f. 166r-v – kopia listu J. Piazzzy do sekretarza stanu kard. F. Paulucciego, Wiedeń, 17 IX 1712 [już po śmierci cesarza Józefa I, jeszcze w sprawie pokoju altransztadzkiego dotyczącego Śląska]; wspomina, że zabiegano o brewe kasacyjne dla traktatu w sprawie protestantów na Śląsku.

f. 167r – kopia fragmentu listu elektora Palatynatu [brata biskupa Franciszka Ludwika Neuburga] *al Conte Fede, suo Ministro in Roma*, 9 IV 1713, akcentującego, że brat protestował przeciw warunkom zawartego traktatu.

f. 168r-v – Franciszek Ludwik do agenta w Rzymie, Sebastiana Battistini, Nysa 25 IV 1713 – nawiązuje do wyznaniowych ustaleń traktatu w Rijswick z 1713 r. i porównuje z traktatem altransztadzkiem dla Śląska

f. 169r-170r – kopia listu biskupa Franciszka Ludwika Neuburga, Wrocław 15 V 1713 do agenta w Rzymie – tłumaczy okoliczności zawarcia traktatu

f. 171r-v – bez daty i miejsca, głos w sprawie odrzucenia warunków traktatu w sprawie protestantów na Śląsku; powołuje się na analogie we Francji w okresie Soboru Trydencckiego

f. 172r-178v – czyste

ALBANI 193

Napis na grzbiecie: *Polonia T. II*

Objętość ff. 160.

f. 1r-7v – czyste

f. 8r – tytuł: pisma dotyczące elekcji elektora saskiego i księcia Conti na króla Polski.

f. 9r-10v – Indeks rzeczy

f. 11r- 14r – Instrukcja sekretariatu Stanu dla F. Paulucci, biskupa Ferrary, wysłanego jako nuncjusz nadzwyczajny w związku z elekcją nowego króla polskiego, który powinien zadbać o zabezpieczenie praw religii katolickiej i konwersję elektora brandenburskiego [20 I 1698]

f. 15r-v – kopia fragmentu listu pisanego z Warszawy 21 VI 1697 do sekretarza Stanu w sprawie zbieżności dążeń do korony elektora i Don Livia Odeschalchi

Regesty brewiów Innocentego XII jako *credentiales* dla Davii 4 VIII 1696:

f. 16r-v – do kard. Radziejowskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa Polski

f. 17r-v – do stanu senatorskiego

f. 18r – do stanu rycerskiego [*dilectis filiis ordinis equestri Regni Poloniae*]

f. 19r – do biskupów wendeńskiego i plockiego

f. 20r – do biskupów włocławskiego, krakowskiego i przemyskiego

f. 21r – do biskupów łuckiego, inflanckiego i kamienieckiego

f. 22r – do biskupów chełmińskiego, kijowskiego i warmińskiego

f. 23r – do arcybiskupa lwowskiego oraz biskupów chełmskiego i poznańskiego

f. 24r – *pro tribus dilectis filiis Nobilibus Viris*

f. 25r – *pro aliis quatuor Nobilibus Viris*

f. 26r – *ad altri quattro Nobili*

f. 27r – *ad alcune altre Persone di minor rango nominande*

f. 28r-v – kopia listu biskupa kujawskiego, S. Dąbskiego do posta francuskiego, Melchiora de Polignac dotyczącego elektora saskiego i wyłączenia księcia Conti z elekcji

f. 28v-34v – odpowiadź Polignaca z 16 X 1696 do biskupa Dąbskiego

f. 35r – bez daty, kopia listu kard. M. Radziejowskiego i innych osobistości polskich opowiadających się za księciem Conti do elektora saskiego, by nie mieszał się w sprawę polskie.

f. 35v – kopia listu biskupa kujawskiego, S. Dąbskiego, bez daty, ofiarowującego koronę elektorowi Fryderykowi Augustowi

f. 36r-37v – list pewnego szlachcica polskiego do posta francuskiego, Poznań 10 XII 1696, druk – przeciw wyborowi kandydata francuskiego na tron polski

- f. 38r, 39r, 40r – trzy notatki własnoręczne kard. J.F. Albani, zawierające uwagi z historii Polski, by zachować ostrożność w aktualnej sytuacji
- f. 41r-43r – dwie minuty brewe Innocentego XII *Paternae, qua inclutum Regnum* dokonane przez kard. J.F. Albani i przeznaczone dla kard. Radziejowskiego
- f. 44r-v – czyste
- ff. 45r-47r, 48r-50r, 51r-52v – regesty trzech kopii ww. brewe do kard. Radziejowskiego
- f. 53r-v – minuta brewe skierowanego do biskupa kujawskiego, 17 VIII 1697
- f. 54r – notatki kard. J. F. Albani o aktualnych sprawach w Polsce
- f. 55r-v – K. Vota TJ do kard. Barberino, Warszawa 26 III 1697, kopia; dotyczy spraw religijnych w Moskwie i misjonarzy jezuickich w państwie carów
- f. 56r – K. Vota TJ do kard. Barberini, Warszawa 23 IV 1697; w sprawie wysłania misjonarza, teatyna lub jezuitę, do Moskwy
- f. 57r: – świadectwo wystawione przez Chrystiana Augusta o konwersji elektora Fryderyka Augusta na katolicyzm dokonanej w Baden k. Wiednia 2 VI 1697 r. i złożenia przez niego katolickiego wyznania wiary na ręce biskupa Raab, Chrystiana Augusta; kopia
- f. 58r-60v – Relacja o wydarzeniach z ostatnich dni przed elekcją 25, 26 oraz 27 VI 1697 [z notatką nuncjusza Davii: *Requisi his testimonium pro conscientia dare la verita*]
- f. 61r-63v – wyciąg z pewnego listu pisanego z Warszawy 1 VII 1697 r., bez nadawcy i adresata, o dokonanej elekcji
- f. 64r-65v – mowa nowego króla w imieniu Rzeczypospolitej o zaprzysiężeniu praw Królestwa
- f. 66r – wiersz okolicznościowy na cześć nowego króla: *Vivat Dux Saxoniae, factus Rex Poloniae*
- f. 67r-83r – drukowane gratulacje *a nome della Compagnia di Gesu* dla elektora Fryderyka Augusta I, wybranego na króla Polski [*Ita precatur Societas IESU*]
- f. 84r – notatka kard. J.F. Albani dotycząca ostrzeżeń danych papieżowi Innocentemu XII w związku z nową elekcją
- f. 85r-88r – notatki z posiedzeń kongregacji 11 i 16 VI 1697, wraz z listą uczestniczących w niej kardynałów
- f. 89r – notatki z innej kongregacji odbytej 11 VIII tego roku
- f. 90r – jw., z 27 VIII tego roku
- f. 91r – bilet pisany przez kard. F. Spadę, sekretarza stanu papieża Innocentego XII, 13 VIII 1697, o sprawach polskich, by włączyć się aktywnie w ich rozwiązanie
- f. 92r-93r – 15 VIII 1697 r. notatki z konferencji prymasa M. Radziejowskiego z wysłannikiem elektora brandenburskiego w sprawie ugody z elektorem Saksonii, wybranym na tron polski, oraz o warunkach zachowania pokoju w państwie.
- f. 94r – notatki z kongregacji 17 kardynałów odbytej 8 XI 1697 r.
- ff. 95r-96v, 97r-98r, 99r-v – 2 minuty oraz 1 regest brewe Innocentego XII do Chrystiana Augusta 16 XI 1697 w odpowiedzi na przedstawione przez niego zabiegi o konwersję elektora saskiego
- f. 100r-v – August II do Innocentego XII, Kraków 30 XI 1697 w sprawie zapewnienia i gwarancji wolności wyznania w Saksonii w dobrach elektora
- ff. 101r-102r, 103r-104r, 105r-v – 2 minuty i 1 regest brewe *Cum pro egregia* [bez daty], skierowanego do biskupów polskich w sprawie konwersji elektora
- f. 106r-111r – druk: formularze zawierające tekst wyrzeczenia się błędów wiary i wyznania wiary katolickiej, dane Świętemu Oficjum

- f. 112r-113v – list opata Łysej Góry, Chrystiana Mireckiego, do nuncjusza F. Paulucciego, 12 XII 1697 w sprawach klasztoru
- f. 114r – *avviso* z Warszawy, 17 XII 1697 – o ruchach wojsk na terenie Rzeczypospolitej
- f. 115r-v – kolejne *avviso* tego samego dnia – o namiestniku ks. Fürstenbergu w Krakowie
- f. 116r – kopia listu Chrystiana Augusta, biskupa Raab, Kraków 21 XII 1697, do Ernesta Zigleri o trudnościach Augusta wobec protestantów [tłum. z niem. na j.włoski]. *Postscriptum*, że dołączone zostały aneksy, sygnowane literami A, B, C, D.
- f. 117r-v – *Lit. A*: dwie kopie listów biskupa Chrystiana Augusta [Kraków 21 XII 1697, Kraków 28 IX 1697] skierowane do kard. Albani o życzliwości papieża dla nowego króla oraz o *facultates* Św. Oficjum; dołączone tekst listu do kard. Albani, skierowanego przez kardynałów Cattanatti i Marescotti z propozycją odpowiedzi dla biskupa Raab Chrystiana Augusta
- f. 118r-v – *Lit. B*: list z Krakowa, 28 IX 1697, o sprawach religijnych w Polsce
- f. 119r-v – *Lit. C*: list asesora, dołączony do poprzedniego, opisujący koronację Augusta 15 IX tr., bez rozbieżności
- f. 120r: – *Lit. D*: 31 X 1697 – notatka potwierdzająca przyjęcie informacji od bpa Christiana Augusta
- f. 121r i f. 122r – sprawozdanie z posiedzenia kardynałów 6 I 1698 na Kwirynale, sporządzona przez kard. J. F. Albani
- f. 123r-124r – Giovanni Battista Romanini, Wiedeń 11 I 1698 informuje, że w Rzymie przedstawił stan spraw Augusta
- Na f. 125r tytuł: akta kongregacji nadzwyczajnej, odbytej na Kwirynale 13 I 1698, na której odbyło się uroczyste uznanie elektora Fryderyka Augusta jako króla Polski, sporządzone przez kard. Albani
- f. 126r-127r – kopia breve Jana XXII skierowanego do arcybiskupa gnieźnieńskiego o biskupów polskich 1318, Awinion, *XIII Kal. Sept. anno tertio*
- f. 128r-v – kopia listu Grzegorza XIII z 21 XI 1576 do Stefana Batorego, wybranego na króla Polski po wygaśnięciu dynastii Jagiellońskiej
- f. 129r – inne brewe skierowane do kard. Commendone z 15 XI 1577
- f. 130r i 131r – notatka dotycząca Kongregacji z 13 I [por. wyżej. f. 125r] – lista uczestniczących kardynałów
- f. 132r-v – kopia listu z Warszawy 25 II 1698 – o rozmowach w sprawie ostatecznego uznania Augusta
- f. 133r-v – fragment z listu bpa plockiego S. Dąbskiego do kard. Barberini, Warszawa, 28 II 1698, o prowadzonych rozmowach w sprawach politycznych kraju
- f. 134r-136r: *avviso* ze Lwowa 13 IV i 18 IV 1698
- f. 137r-138v – list z Warszawy 22 IV 1698 o spotkaniach i rozmowach ważnych osobistości w kraju
- f. 139r-v – list kard. Radziejowskiego do marszałka senaru, Łowicz 5 V 1698
- f. 140r-v – kopia listu opata Wyżyckiego, nominata chełmińskiego, do kard. Barberini 3 VI 1698 z sugestią, by papież włączył się w uspokojenie kraju
- f. 141r-v – K. Vota TJ do kard. Barberini, Lwów 10 IX 1698 – opisuje atmosferę towarzyszącą misji nadzwyczajnej F. Paulucciego
- f. 142r – czyste
- f. 142v – sprawozdanie z posiedzenia nadzwyczajnej kongregacji 2 I 1699 na temat spraw polskich

- f. 143r-144r – druk: kard. Radziejowski do duchowieństwa archidiecezji gnieźnieńskiej z 31 III 1699 o uproszenie Bożej pomocy w niebezpieczeństwach grożących państwu
- f. 145r-v – fragment listu Józefa Słuszki, wojewody poznańskiego i kaliskiego, do Marii Kazimiery, wdowy po Janie III, 3 IV 1699 – w sprawie bpów Załuskiego i Święcickiego
- f. 146r-v – fragment innego listu ww. z Warszawy 3 IV 1699 – o biskupach nominatach w Poznaniu i na Warmii
- f. 147r-v – regest, bez daty: pozwolenie papieża dla biskupa Chrystiana Augusta do przebywania poza granicami swej diecezji na okres 6 miesięcy
- f. 148r – fragment z pewnego listu o wojskach w Polsce z 20 VI 1699, bez adresata i nadawcy w j.fr., wyraża zaskoczenie, że król katolicki zbiera wojska kalwińskie.
- f. 149r – sprawozdanie z kongregacji nadzwyczajnej odbytej w Kolegium *de Propaganda* 3 VII 1699 na temat stanu spraw w Polsce, dokonane ręką kard. J. F. Albani
- f. 150r-v – czyste
- f. 151r: – fragment z listu biskupa warmińskiego A. Ch. Załuskiego, będącego odpowiedzią na list kard. Barberini, Warszawa 14 VII 1699 [*che molti vogliono insorgere contro Mons. Nunzio a lamentarsi della sua condotta*]
- f. 152r- sprawozdanie z posiedzenia kongregacji nadzwyczajnej z 28 VIII 1699, sporządzone przez kard. J. F. Albani; dołączona lista obecnych kardynałów. Zdecydowano. Że nuncjusz ma posiadać tytułaturę nie „*al Regno*” lecz „*al Re di Polonia*”]
- f. 152v-160v – czyste

ALBANI 194

Na grzbiecie napis: *Clem. XI: Polonia T. II.*

Objętość: 9r-348v.

Na f. 8r: *Polonia 1700-1709*

Na f. 9r-11r – Indeks rzeczy

f. 12r-42v – druk: *Iustae vindiciae et summa armorum iustitiae ex parte S.R. Maiestatis Poloniarum iuxta obligationem pactorum conventorum praestitumque Reipublicae Iuramentum contra Serenissimi Regem et Coronam Sueciae* 1700 – traktuje o powstaniu sojuszu antyszwedzkiego, tzw. Ligi Północnej

f. 43r-44v – uwagi niejakiego Socharyńskiego, pośła województw wielkopolskich z 20 V 1701, skierowane do króla, traktujące o potrzebie obrony wolności w Polsce.

f. 45r-50v – manifest Karola XII, króla Szwecji, publikowany *in stativis Nostris ad Ostroviam* 6/16 V 1702 – o wprowadzeniu porządku w Polsce

Brewia Klemensa XI w sprawie uspokojenia sytuacji w Polsce, rok 1702:

f. 51r-52r – do króla Augusta *Optantes maioribus in dies pontificie*

f. 53r-54v – do kard. Radziejowskiego, prymasa, *Dum universus*

f. 55r-v – do arcybiskupów i biskupów *Et si praeclara*

f. 56r-57r – inne brewe do hierarchów *Quoniam inclity istius Regni bono*

f. 58r-59v – do senatorów

f. 60r-61v – do hetmanów

f. 62r-66r – fragmenty 24 listów z lat 1702-1704 wymienionymi pomiędzy Szwedami i panami polskimi

f. 67r-68v – Kopia listu pisanego przez niewiadomego nadawcę do kasztelana Krakowa (*al. Sig. Castellano di Cracovia, mio benefattore*) z Rzymu 23 III 1704 – zdaje relację z pobytu w Wiecznym Mieście i o stanie spraw Augusta

f. 69r-70r – list o. Voty z obozu pod Sandomierzem, gdzie stacjonował król August, do kard. F. Paulucci z 30 VI 1704 o wojskowych kwestiach wynikłych po utworzeniu konfederacji sandomierskiej

f. 71r-72r – August II do Klemensa XI, 5 VI 1704 – w którym prosi o wsparcie dla siebie w obliczu nieszczęść wyrządzanych przez Szwedów.

f. 73r, 74r-75v – list kard. P. Ottoboni do pewnego prałata *di Palazzo* z 1 VII 1704 na temat aktualnych wydarzeń w Polsce, zwłaszcza o zachowaniu się biskupów i najwyższych czynników w państwie wobec Szwedów

f. 76r-77v – J. Przebendowski, wojewoda malborski, do nuncjusza, Kraków 2 VII 1704 – prosi, by wspierać sprawy Augusta w Polsce

f. 78r-81r – *avviso* o elekcji Stanisława Leszczyńskiego w j. łacińskim, z Warszawy 14 VII 1704.

f. 82r-83v – August II do Klemensa XI *in castris ad Sandomiriam* 17 VII 1704 – w sprawie S. Leszczyńskiego jako pseudokróla i skomplikowanej sytuacji w kraju

f. 84r-v – August II do Klemensa XI *in castris ad Caminam* 21 VII 1704 – z prośbą o przysłanie specjalnego legata w celu uspokojenia kraju

f. 85r-87v – P. hr. Lagnasco, *ministro in Roma del Re Augusto* do pewnego kardynała (prawdopodobnie F. Paulucci), Rzym 29 VII 1704 – informujący o zniszczeniach w kraju

f. 88r-v – breve papieskie do króla Augusta z 3 VIII 1704 *Incredibili sane dolore*

f. 89r – minuta ww. brewe

f. 90r-91r – brewe papieskie do prymasa Radziejowskiego, 3 VIII 1704 *Postremis literis tuis*

f. 92r-v – brewe do arcybiskupów i biskupów 3 VIII 1704

f. 93r – kolejne brewe skierowane do króla i biskupów, 3 VIII 1704, *Quam triste Nobis acciderit*

f. 94r-v – brewe do senatorów, 3 VIII 1704 *Perturbationes atque dissidia*

f. 95r – brewe skierowane do wojska 3 VIII 1704 *Non sine gravissima*

f. 96r – breve do króla Augusta z 6 VIII 1704 *Quante nobis curae sint* - informuje, że zapoznał się ze stanem spraw w Polsce

f. 97r-98v – Klemens XI do nuncjusza H. Spady, 8 VIII 1704 *Cum sicut non sine gravi animi nostri maerore* – przeciw elekcji Leszczyńskiego na króla, dezaprobata dla prymasa Radziejowskiego, biskupa poznańskiego, Świącickiego i zwolenników króla Szwecji

f. 99r-100v – kopia ww.

f. 101r – regest ww. brewe

f. 102r – VIII 1704 – Klemens XI do nuncjusza H. Spady – przeciw Radziejowskiemu

f. 103r – regest przygotowywanego brewe o cenzurach na biskupa M. Świącickiego

104r – VIII 1704 – brewe Klemensa XI – przeciwko Świącickiemu

105r-109v, 110r-112v, 113r-116r – 3 *avvisi* z Warszawy z 3 IX 1704 oraz 10 IX 1704 – o zachowaniu się Augusta, o prymasie i o S. Leszczyńskim

f. 117r – August II do Klemensa XI, Warszawa 12 IX 1704 – zapewnia o swej wierności

f. 118r-v – nakaz, by na kościele polskim w Rzymie nie wprowadzać zmian i żeby pozostawić na nim datyczasowy herb

f. 119r-120v – *avviso*, bez daty i miejsca, o nowej sytuacji w Polsce w związku z elekcją Leszczyńskiego

- f. 121r – kopia listu Augusta do nuncjusza Spady z 6 IX 1704 – o aresztowaniu biskupa M. Świącickiego, oskarżonego o zdradę
- f. 122r – kopia ww. listu
- f. 123r-124r – kopia – August II do Klemensa XI *in castris meis ad Sandomiriam*. 5 VI 1704 – prosi o wsparcie po ogłoszeniu bezkrólewia, ze swej strony zapewnia o wierności
- f. 124v-126r – kopia; August do Klemensa XI *in castris ad Sandomiriam* 17 VII 1704 – podziękowanie za brewe, które przekazał mu nuncjusz; widzi potrzebę silnego wsparcia ze strony papieża
- f. 126v-127v – 21 VII 1704, *in castris ad Kaminam* – *avviso* o elekcji Leszczyńskiego i o postępującej ruinie kraju
- f. 128r-129v – notatka z Drezna, rok 1704, w sprawie biskupa warmińskiego, A. Ch. Załuskiego *ex litteris Andreae Korsz, canonici Livoniae*
- f. 130r-131r – manifest Augusta II z 16 IX 1704 przeciwko biskupowi M. Świącickiemu (druk)
- f. 132r-v – kopia; odpowiedź prymasa dla posłów z województw: poznańskiego i kaliskiego, Gdańsk 19 XII 1704 – argumenty przeciwko Augustowi
- f. 133r-134r – manifest prymasa z 31 V 1705 – o zwołaniu sejmu nadzwyczajnego
- f. 135r-136v – list prymasa do Leszczyńskiego z 20 IV 1704 – o podjęciu kroków w celu jego uznania, kopia
- f. 137r-138v – list prymasa do duchowieństwa i wiernych Gniezna, z Gdańska 30 I 1705, kopia
- f. 139r – druk ww.
- f. 140r-v – Radziejowski do Casoni, Gdańsk 22 IV 1705 – poleca misję Augustyna Levesi w Wiecznym Mieście. Misja ta miała przeciwdziałać wydaniu ekskomuniki na prymasa.
- f. 141r-142r – kopia; sufragan poznański H. Wierzbowski do biskupa M. Popławskiego, Poznań 6 V 1705 – o biskupie M. Świącickim, który wystąpił przeciw papieżowi
- f. 143r-145r – Klemens XI do prymasa Radziejowskiego *Inter gravissima*, 9 VI 1705, zawiera decyzję o suspensie nałożonej na niego
- f. 146r – oryginał ww.
- f. 147r-148r – Kazimierz Sapieha, wojewoda wileński, do papieża – bez daty (prawdopodobnie 1705), wyraża nadzieję na pomyślny wynik misji A. Levesiego
- f. 149r-150r – regest brewe do biskupów polskich z 10 VI 1705 *Etsi praeclaris*, zakazujące im udziału w koronacji S. Leszczyńskiego
- f. 151r-152r – druk ww.
- f. 153r-188r – *Polona Confoederationis* 4 IX 1705 – zawiera materiał procesowy przeciw kard. M. Radziejowskiemu i biskupowi M. Świącickiemu; sens tekstu proaugustowy – podpisany: *Joannes Baptista Bottinius, Fisci et Camerae Advocatus*.
- f. 189r-190v – czyste
- f. 191r-192r – kopia; August do nuncjusza H. Spady, Carlsbad 14 VI 1705 – ostre słowa przeciw Radziejowskiemu
- f. 193r-194v – dwa listy Augusta, Carlsbad 16 VI 1705 – o potrzebie popierania go
- f. 195r – kopia listu króla pruskiego (elektora brandenburskiego) do kard. M. Radziejowskiego, Berlin 17 VI 1705, ujawnia ich wzajemne kontakty, omawia elekcję S. Leszczyńskiego
- f. 196r-v – kopia; August do króla Prus, 21 VI 1705 – porusza zaangażowanie Prus w kwestiach polskich i szkodliwe postępowanie kard. M. Radziejowskiego

- f. 197r-v – kopia; Fryderyk pruski do Augusta II, *Coloniae ad Suevam*, 27 VI 1705 – zapewnia go o życzliwym nastawieniu
- f. 198r-199r – A. Wyhowski, bp łucki, do nuncjusza H. Spady – że zwolennicy Augusta uznali prymasa i biskupa Święcickiego *pro rebellibus et perduellibus*
- f. 200r-201r – anonimowe pismo w j. polskim przeciw prymasowi i biskupowi Święcickiemu oraz ich zachowaniu
- f. 202r-203v – ww. w j. łacińskim.
- f. 204r-206v – kopia listu Konfederacji Warszawskiej do papieża, Warszawa 4 IX 1705 – wstawiają się za S. Leszczyńskim
- f. 207r-209v – minuta pisma skierowanego do nuncjusza H. Spady na temat ww listu Konfederacji Warszawskiej
- Na f. 210r tytuł: Dokumenty dotyczące uwolnienia książąt Sobieskich
- f. 211r-214v – manifest księcia Aleksandra Sobieskiego do stanów Rzeczypospolitej w sprawie uwolnienia braci Jakuba i Konstantego przez Augusta II, Lidzbark 23 XII 1703
- f. 215r-216r – treść odpowiedzi Augusta w sprawie ich uwolnienia *ad instantiam palatinatus Lublinensis ex Cancellaria Regni* – 29 III 1704
- f. 217r-v – regest breve papieskiego do prymasa z 5 IV 1704 *Non facile explicare* w sprawie uwolnienia książąt
- f. 218r-219v – informacja P. Lagnasco dla nieznanego adresata, prawdopodobnie sekretarza stanu, bez daty – prosi o poparcie książąt Sobieskich
- f. 220r – list księcia di Strattmann do siostry uwięzionych książąt, bez daty- informuje, że zostało wydane brewe w ich sprawie
- f. 221r-222r – kopia; *avviso*, bez daty – o uwięzieniu Sobieskich
- f. 223r-224r – list królowej Marii Kazimiery z Rzymu, 12 VII 1704, bez adresata – o przedsięwziętych krokach
- f. 225r-227r – list Marii Kazimiery z Rzymu, 2 VIII 1704
- f. 228r-v – kopia; Maria Kazimiera do stanów Rzeczypospolitej 22 III 1704 – forma manifestu w sprawie uwolnienia jej synów
- f. 229r-230r – kopia; Stanisław Leszczyński do Marii Kazimiery w Rzymie, *Leysnich in Sassonia* 20 XII 1706 – donosi, że rozpoczął starania o uwolnienie jej synów
- f. 231r-v – streszczenie listu Aleksandra Sobieskiego z Saksonii, bez daty, w sprawie uwolnienia braci
- f. 232r-233v – kopie 2 listów S. Szczuki do Marii Kazimiery, bez daty, relacjonujące zabiegi o uwolnienie jej synów
- f. 234r-236v – mowa J. Jabłonowskiego, wojewody ruskiego, skierowana do uwolnionych książąt Sobieskich. Bez daty. W Leisnich.
- f. 237r-242r – *Vox clamantis Sincerae Poloniae ad SS.mum D.num Papam Clementem XI ante egressum Serenissimi Regis Stanislai de Polonia in Saxoniam AD 1706* – jesień 1706 – zbiera argumenty za uznaniem S. Leszczyńskiego
- f. 243r-v – breve Klemensa XI do abpa Moguncji, Lotara Franciszka, 6 III 1706 popierające starania Augusta o zaciąg wojsk „katolickich”
- f. 244r-v – breve Klemensa XI do abpa Trewiru, Jana Hugona, ? III 1706
- f. 245r-v – breve Klemensa XI do bpa Münster, Fryderyka Chrystiana ? III 1706.
- f. 246r-v – breve Klemensa XI do bpa Würzburga
- f. 247r – Klemens XI do Lotara Franciszka, arcybiskupa Moguncji 5 IV 1706, regest
- f. 248r-249r – oryginał ww.
- f. 250r – Klemens XI do Jana Hugona 5 IV 1706 – poleca nuncjusza H. Spadę, regest

- f. 251r-252r – oryginał ww.
- f. 253r-v – abp lwowski, Konstanty Zieliński, do Mikołaja Popławskiego *de Dubno* 11 IV 1707 – przekazuje informacje o swym uwięzieniu, kopia
- f. 254r-256v – uwagi nt. protestu radnych Wschowy wobec kard. M. Radziejowskiego, bez daty
- f. 257r-258v – druk; biskup wileński, Konstanty Brzostowski, do biskupa inflanckiego, M. Popławskiego, Tylz 13 VIII 1706 – tłumaczy się, że w Rzymie niesłusznie oskarżają go o popieranie prawosławia
- f. 259r-260r – *Informatio quod propositio Romana de accessu partis adversae per Poparcie alias per confirmationem electionis Stanislaviana sit impossibilis de more et legibus patris, die 10 Septembris 1707* – argumenty za S. Leszczyńskim; tekst ma przede wszystkim przekonać „chwijnych”
- f. 261r – August II do nuncjusza *dal Campo Reale di Calisia* 30 X 1706 – informuje o swym zwycięstwie nad Szwedami
- f. 262r – fragment listu K. Voty do kard. F. Paulucciego *dal campo di Calissia* 30 X 1706 – także o zwycięstwie Augusta II
- f. 263r-264r – kopia uniwersału S. Leszczyńskiego do stanu duchownego, 16 XI 1707 – o warunkach traktatu w Altransztadzie i rezygnacji Augusta II z tronu polskiego
- f. 265r-267r – manifest Stanisława 16 XI 1706 – o objęciu tronu polskiego
- f. 268r-v – August II do Klemensa XI, Warszawa 30 XI 1706 – informuje, że na miejsce Lagnasca do Rzymu wysłany zostaje baron B. Schenck
- f. 269r-270r – S. Leszczyński do Klemensa XI, Lesnich 20 XII 1706 – notyfikuje o swoim panowaniu
- f. 271r-272v – relacja ze spotkania Augusta II i Karola XII w *Leyschnick* 20 XII 1706
- f. 273r-274v – manifest prymasa S. Szembeka, Kraków w grudniu 1706 – tłumaczy racje, dla których musiał opuścić kraj
- f. 275r-277v – minuta własnoręczna pisma Klemensa XI do nuncjusza w Polsce, prawdopodobnie 1707, zawierającego treść misji barona B. Schencka
- f. 278r-279v – hetman litewski K. Sapięha do papieża, *datum in pago Knist ad Lipsiam* 1 I 1707 – pisze, że August niezbyt dba o sprawę katolicyzmu w elektoracie
- f. 280r-v oraz 281r-182v – dwa listy biskupa poznańskiego M. Święcickiego do papieża Klemensa XI, bez daty – zapewnia o swym posłuszeństwie, ale krytycznie wyraża się o Augustcie
- f. 283r-v – kopia; O. Lubieniecki, prowincjał dominikanów polskich, do bpa inflanckiego, M. Popławskiego, 22 I 1707- pisze, że powstała nowa prowincja na Śląsku i prosi o wstawiennictwo u Marii Kazimiery, by ta sprzeciwiła się temu; wspomina, że przecież św. Jacek jest patronem Polski
- f. 284r-285v – *Simplex et clara defensio Episcoporum Poloniae contra censuras Romanas ex occasione dethronisationis Regis Augusti et subsequenter electionis atque coronationis Regis Stanislai, die 14 Februarii 1707* – tekst wzywający do opowiedzenia się za Leszczyńskim.
- f. 286r – 289v – S. Szuka, podkanclerzy litewski, do nuncjusza, Lesniciae 15 II 1707, by uznać S. Leszczyńskiego
- f. 290r – pieczęć ww listu
- f. 291r – adres S. Leszczyńskiego do papieża (zob. list f. 292r)
- f. 292r-v – S. Leszczyński do Klemensa XI, Lesnich 16 II 1707 – o biskupie M. Popławskim i prośba o kardynalat dla niego

- f. 293v – adres ww.
- f. 294r-v – S. Leszczyński do Klemensa XI. Lesnich 16 II 1707 – w sprawie protektoratu Polski dla kard. P. Ottoboni
- f. 295v – adres
- f. 296r – S. Leszczyński do kard. P. Ottoboniego, Lesnich 16 II 1707 – w sprawie jego protektoratu
- f. 297r-298r – Lwów 28 II 1707, manifest Walnej Rady Lwowskiej [podp. S. Szembek, S. Denhoff] – prośba o poparcie
- f. 299r-300r – uniwersał S. Leszczyńskiego 16 III 1707 – przeciwko Walnej Radzie Lwowskiej
- f. 301r-302r – August II do Klemensa XI, Drezno 30 III 1707 – o wysłaniu Schencka do Rzymu
- f. 303r-304v – K. Vota TJ do J. Piazzę 31 III 1707 – poleca mu B. Schencka
- f. 305r-v – August II do S. Leszczyńskiego z Drezna 8 IV 1707 – składa mu gratulacje z racji objęcia tronu polskiego
- f. 306r-308r – biskup warmiński A.Ch. Załuski do Klemensa XI 19 IV 1707 z Saksonii – opowiada się za Leszczyńskim
- f. 309r-310r – dołączone do poprzedniego tajne informacje – *Secretior vera et sincera informatio* – zestawia racje za Leszczyńskim
- f. 311r-314v – baron B. Schenck do papieża Klemensa XI po przybyciu do Rzymu – przedstawia wewnętrzne sprawy Niemiec, głównie wyznaniowe Saksonii i zasługi Augusta, bez daty
- f. 315r-v – streszczenie listu do Marii Kazimiery dotyczącego spraw polskich, bez daty i nadawcy
- f. 316r – Jan Bogusław Kuciński, kanclerz katedry lwowskiej, do nuncjusza Lwów 16 XI 1707 – w sprawie uwolnienia abpa K. Zielińskiego
- f. 317r-v – *avviso* z Opawy 2 I 1708
- f. 318r-319r – nuncjusz J. Piazza do kard. F. Paulucci, Opawa 23 I 1708
- f. 320r-v – jw.
- f. 321r-322v – August do Klemensa XI z Drezna 13 II 1708 – przedstawia swoje zasługi w szerzeniu katolicyzmu w Saksonii, prosi o odpusty
- f. 323r-325v – wyjątki z listów archidiakona pomorskiego, Krzysztofa Szembeka, z Ołomuńca do Ulissesa Vinventi w Rzymie 28 II oraz 7 III 1708 – na aktualne tematy
- f. 326r-327r – Breve papieskie *Quod catholicae religionis* dla Augusta II z 12 V 1708 z podziękowaniem za otwarcie kaplicy katolickiej w Dreźnie [por. ASV, Ep. ad Princ. 86, 231v-232r]
- f. 328r-329r – *avviso* o wydarzeniach z miesiąca listopada i rozmowach prowadzonych przez biskupa T. Potockiego w sprawie uznania S. Leszczyńskiego
- f. 330r – wyjątki z listu biskupa kujawskiego, K. Szaniawskiego, z 30 XI 1708 – nuncjusz pozytywnie odebrał ww. rozmowy
- f. 331r-332r – kopie kilku listów cara do prymasa S. Szembeka w aktualnych sprawach roku 1708 – dotyczą kwestii abpa Zielińskiego; listy tłum. z pol. na łacinę przez Jakuba Strykowskiego.
- Na f. 333r tytuł: *Dokumenty dotyczące uwięzienia i starań o uwolnienie abpa lwowskiego*
- f. 334r-v – Piazza do Paulucciego z Opawy 23 I 1708

f. 335r – wyjątek z odpowiedzi cara Piotra w sprawach instrukcji stanów Rzeczypospolitej 7 VI 1707 – może oddać K. Zielińskiego wyłącznie pod sąd papieski

f. 336r-337r – podkanclerz J. Szembek do nuncjusza M. Spinoli z Ołomuńca 29 II 1708, jako odpowiedź na jego list z 28 I – podtrzymuje nadzieje na wymianę K. Zielińskiego na księcia Dołgorukiego.

f. 338r – fragment z listu archidiacona pomorskiego, Krzysztofa Szembeka, z 28 II 1708 – przekazuje informacje o przewiezieniu K. Zielińskiego do Mińska

f. 339r-340v – punkty zredegowane przez barona B. Schencka na temat spraw Augusta i argumentów za dalszym jego poparciem

f. 341r-v – P. hr. Lagnasco do kard. F. Paolucci, bez daty – prosi o poparcie

f. 342r-348v – czyste

ALBANI 195

Napis na grzbiecie: *Clem. XI Polonia T. III* (i inną ręką dopisane: *Sassonia*)

In 4-o, oprawny, stan bardzo dobry, zszyty.

Objętość: ff. 348r. zapisane 8r-341r.

Na f. 8r: W tym tomie mieszczą się materiały dotyczące przywrócenia Augusta i usuwanie nadużyć spowodowanych wojną Karola XII – od roku 1709 do końca 1713.

Na f. 9 napis: *Polonica*.

f. 10r-12v – Indeks rzeczy

f. 13r-v – Kopia listu ministrów carskich do podkanclerza J. Szembeka *ex castris ad Szum 6 Jan. stili veter. 1709* – w sprawie uregulowania militarnych spraw między zwalczającymi się obozami

f. 14r-v – August II do Klemensa XI, Drezno 10 I 1709 – dziękuje za życzliwość okazaną przez kard. A. Albani

f. 15r-v – August II do Klemensa XI, Lipsk 11 I 1709 – liczy na uspokojenie kraju; wysłał barona B. Schencka do Rzymu

f. 16r – informacja o przesłaniu do kard. F. Paolucci listu Ulissesa Vincenti, 5 IX 1709 – z wiadomościami dotyczącymi Polski i Rosji

f. 17r-18v – list z Ołomuńca 21 VIII 1709, bez nadawcy – spodziewany jest powrót Augusta do Polski, a prymas wyruszył na spotkanie z królem

f. 19r – kopia listu cara do prymasa *ex castris ad Pultaviam 8 VII 1709 stili veteris* – o zwycięstwie nad Szwedami

f. 20r – list ze Lwowa 7 VIII 1709, bez nadawcy – o ruchach wojsk rosyjskich

f. 21r – kopia listu biskupa chełmińskiego, T. Potockiego, w imieniu także senatorów, do prymasa S. Szembeka *ex castris ad Opatowiec 15 VIII 1709* – wyrażają prymasowi swoją wierność

f. 22r – Ulisses Vincenti do kard. F. Paulucciego, bez daty, o przesyłce listów w sprawach moskiewskich

f. 23r – *avviso dal Campo de Moscovia 13 VIII 1709* – o zwycięstwie Rosji nad Szwecją.

f. 24r-v – *avviso* z Babimostu 27 VIII 1709 – o wejściu Augusta w granice Polski

f. 25r-26r – uniwersał S. Leszczyńskiego (kopia, tłum. z j. polskiego na łaciński) po zwycięstwie pod Połtawą, bez daty i miejsca (prawdopodobnie z sierpnia 1709) – wyraża gotowość do rezygnacji z tronu

- f. 27r-v – kopie: Szembek odpisuje biskupowi T. Potockiemu z Ołomuńca 30 VIII 1709; T. Potocki do Szembeka z Opatowca 16 VIII 1709 – o nowej sytuacji w Polsce
- f. 28r-v – kopia: S. Szembek do cara, Ołomuniec 16 VIII 1709 – opisuje trudne położenie kraju
- f. 29r-v – czyste
- f. 30r-v – J. Flemming do B. Schencka *dal campo di Cernihoviae* 10 IX 1709 – o możliwościach ułożenia spraw w Polsce; wspomina, że błędnie użyto nazwisko nuncjusza J. Piazzzy, chwali M. Spinolę
- f. 31r-32r – manifest Augusta II do stanów Królestwa: wraca do kraju i zapewnia wszystkim pokój, nawet przeciwnikom
- f. 33r-35v – akta kongregacji nadzwyczajnej pod przewodnictwem papieża z 16 IX 1709 z informacją dla kardynałów i wysłuchaniem relacji o nadesłanych listach oraz ich propozycji rozwiązania spraw w Polsce; lista obecnych na posiedzeniu kardynałów (zob. f. 82r)
- f. 36r-v – August II do Klemensa XI, Dreźnie 10 VIII 1709 – informuje o swym powrocie do Polski
- f. 37r-44r – druk; manifest Augusta II z 8 VIII 1709 w sprawie swego powrotu na tron
- f. 45r – August II do Klemensa XI, Gubin 21 IX 1709 – o powrocie [tu pomyłkowo nazwisko Piazzzy, a miało być Spinoli – zob. f. 30r]
- f. 46r-47v – książkę Egon Fürstenberg do Klemensa XI, Dreźnie 27 VIII 1709 – dziękuje za dotychczas okazywaną życzliwość i spodziewa się jeszcze znacznie większych efektów
- Na f. 48r: tytuł: *Minuty, instrukcje, regulaminy i inne akta Klemensa XI w celu rozwiązania trudnych kwestii Polski, przekazane Michałowskiemu, pokojowcowi Augusta, wysłanemu do Rzymu*; na f. 49r notatka, o ekspedycji przez Michałowskiego 23 IX 1709
- f. 50r-51r – minuta instrukcji papieskiej dla nuncjusza M. Spinoli, prawdopodobnie 23 IX 1709 – ma wrócić do Polski i szukać właściwych rozwiązań
- f. 52r-v – projekt pisma w sprawie akredytacji nuncjusza, bez daty
- f. 53r-56r – fragment przemówienia papieskiego na konsystorzu poświęconym powrotowi Augusta do Polski, wrzesień 1709 [pisane ręką Mons. Battelli]
- f. 57r-58r, 59r-v – minuty pism kard. F. Paulucci skierowanych do Augusta w związku z jego powrotem na tron
- f. 60r-61r – kolejna instrukcja dana nuncjuszowi M. Spinoli, prawdopodobnie IX 1709 – przywrócić Augusta i zahamować postęp protestantów
- f. 62r-63v – informacja, w jaki sposób należy redagować brewia do króla, biskupów i innych w sprawach polskich według instrukcji barona B. Schencka
- f. 64r – minuta listu kard. F. Paulucci *Portata che si stare VS Ill.ma*
- f. 65r-66v – relacja przygotowana dla nuncjusza ze spotkania Augusta II z carem Piotrem I
- f. 67r-72v – instrukcja dla nuncjusza M. Spinoli w sprawie jego przeniesienia się do Polski z 21 IX 1709 – jako odpowiedź na listy z 27 VIII i 2 IX
- f. 73r-75r – Klemens XI do nuncjusza M. Spinoli w sprawie wakujących biskupstw i opactw w Polsce 23 IX 1709
- f. 76r-v – kolejny list papieża z 23 IX 1709 w sprawie stanu wzajemnych relacji Marii Kazimiery z Augustem II
- f. 77r – czyste
- f. 77v – uwaga, że Battelli, po zapoznaniu się z materiałami B. Schencka, przygotował tekst (zob. f. 53r)

f. 78r-v – minuta listu Klemensa XI do nuncjusza M. Spinoli w sprawie traktatu altransztadzkiego, zawartego przez Augusta z królem Szwecji, w którym zaznacza, że nigdy papież nie wydał brewe na korzyść S. Leszczyńskiego, prawdopodobnie 23 IX 1709

f. 79r-80r – regest ww.

f. 81r-v – instrukcja w sprawie dekretu cara o wolności religijnej w Rosji

f. 82r-84v – notatka kongregacji nadzwyczajnej kardynałów, odbytej 16 IX 1709 w kwestii uregulowania spraw w Polsce; dołączona lista obecnych kardynałów (zob. f. 33r)

Kopie 5 listów kard. F. Paulucciego do nuncjusza M. Spinoli w Polsce:

f. 87r-88v – 23 IX 1709 *Premurose e forti* – radość, że August wraca, tu zaskoczenie, że nazwisko J. Piażzy w liście Augusta II z Gubina

f. 89r-v – 23 IX 1709 *Allistanza* – na najbliższym sejmie należy zadbać o usunięcie praw szkodliwych dla religii

f. 90r-94v – 23 IX 1709 *Portata che si sara* – przypomnienie o papieskim poparciu dla Augusta II przez cały czas

f. 95r-v – 23 IX 1709 *La Santita di N.ro Signore havendo* – zapowiedź, że papież napisze do biskupów i stanów Rzeczypospolitej

f. 96r-97v – 23 IX 1709 *Sentendosi poter in breve* – papież skieruje brewe do cara

f. 98r-v – kopia listu cara Piotra I do Klemensa XI, Żółkiew 18 I 1707 (list przywieziony przez B. Kurakina)

f. 99r-100r – kopia breve Klemensa XI dla cara z 18 X 1707 *Non facile explicare* – tłumaczenie, dlaczego papież nie przyznał carowi tytułu cesarskiego

Kopie kolejnych 5 listów do nuncjusza:

f. 101r – 23 IX 1709 *Avendo accennato* – papież liczy na uregulowanie spraw w Rosji

f. 102r-103r – 23 IX 1709 *Sin da quando pervennero* – muszą być zmienione niektóre punkty traktatu altransztadzkiego (zob. f. 78r-v, 79r-80r)

f. 104r-v – 23 IX 1709 *Quando si verifichi* – o uwięzieniu biskupa T. Potockiego przez wojska hetmana A. Sieniawskiego

f. 105r – 23 IX 1709 *Accennandosi di V.ra Signoria Ill.ma* – w sprawie sufragana dla Kijowa

f. 106r-107r – 23 IX 1709 *Trovava V.ra Signoria Ill.ma nel presente piego oltre li brevi* – informuje o otrzymaniu obfitej poczty

f. 108r-v – punkty skierowane przez papieża do Augusta w imieniu królowej wdowy Marii Kazimiery – należy przywrócić królewiczom wszystkie prawa, królowa ma otrzymać należne jej z wiana 2 tys. węgierskich skudów

f. 109r – królowa Maria Kazimiera przekazuje swoje uwagi w sprawie uwolnienia przez Augusta niektórych dóbr Jakuba Sobieskiego w Saksonii

f. 110r-v – do nuncjusza szyfr 23 IX 1709 *Pare oramai* w sprawie obsady wakujących opactw w Polsce

f. 111r-v – krótka informacja w sprawach Marii Kazimiery o jej prawach do dóbr podczas jej absencji w Polsce

f. 112r – kopia fragmentu listu J. Piażzy do kard. F. Paulucci z Wiednia 7 IX 1709 – na pytanie, czy nuncjusz ma wrócić do Polski czy pozostać w Opawie odpowiada: powinien przenieść się do Polski, bo kraj odzyskał wolność

f. 113r-v – czyste

- f. 114r-117v – regest breve Klemensa XI do Augusta 21 IX 1709 – jako odpowiedź na jego list z 10 VIII 1709, wyrażający satysfakcję z powrotu na tron
- f. 118r-120v – druk ww. *Romae, Ex Typographia Rev. Camera*
- f. 121r-v – odpowiedź króla – 2 IV 1710, druk.[oryg. zob.niżej f. 192r-193r]
- f. 122r-123r – regest breve Klemensa XI do Augusta Romae, 21 IX 1709 – poleca M. Spinolę jako nuncjusza, który wraca do Polski, by być blisko króla
- f. 124r-125r – kolejne breve Klemensa XI do Augusta II z 21 IX 1709 – poleca jego uwadze sprawy rosyjskie, by doprowadzić do wydania gwarancji dla swobody kultu katolickiego w państwie cara
- f. 126r-127r – regest brewe do arcybiskupów i biskupów polskich, 21 IX 1709, nakazujące przyjąć Augusta i współpracować przy odbudowie kraju
- f. 128r-v – czyste. Na f. 128v adres: *Aepis et epis ac Nobilibus... congregatis on comitiis*
- f. 129r-130v – regest brewe do biskupów i dygnitarzy 21 IX 1709 – uwrażliwia na potrzebę uporządkowania spraw w kraju na najbliższym sejmie
- f. 131r- czyste – na f. 131v adres: *Archiepiscopo Gnesnensi*
- f. 132r-v – regest brewe do abpa gnieźnieńskiego 21 IX 1709 – prosi o pilnowanie spraw w Moskwie
- f. 133r – czyste; na f. 133v adres: *Episcopo Vladislaviensi*
- f. 134r-v – regest brewe Klemensa XI do bpa wrocławskiego 21 IX 1709 – apeluje o współpracę w sprawach moskiewskich
- f. 135r – czyste; na f. 135v adres: *Procancellario Regni Poloniae*
- f. 136r-v – regest brewe Klemensa XI do Jana Szembeka, podkanclerzego koronnego, 21 IX 1709 – poleca jego życzliwości kwestie rosyjskie w państwie moskiewskim
- f. 137r – czyste; na f. 137v adres: *Principi Egoni de Fürstenberg*
- f. 138r-v – regest brewe Klemensa XI do Egona Fürstenberga, namiestnika Saksonii 21 IX 1709 – prosi o popieranie katolicyzmu w Saksonii
- f. 139r-146r – propozycja instrukcji dla Juliusza Piazzzy z 1706 r.
- f. 147r-v – Klemens XI do Augusta 26 IX 1709 – apeluje, z uwagi na rocznicę zwycięstwa pod Wiedniem, na życzliwe podejście do spraw Marii Kazimiery
- f. 148r-149r – August II do Klemensa XI, Toruń 6 X 1709 – przekazuje podziękowanie za dotychczasowe poparcie
- f. 150r-151v – kopia ww.
- f. 152r-v – kopia listu Augusta II do prymasa S. Szembeka 28 IX 1709 *ad castris ad Bronistaw* – apeluje o przywróceniu jurysdyksji w archidiecezji gnieźnieńskiej
- f. 153r-v – *avvisi* z Polski z 27 IX i 2 X 1709 *ex castris Regis Augusti ad Bronistavia* 27 IX 1709 – donoszą o posuwaniu się Augusta do Warszawy
- f. 154r-156v – Toruń 21 X 1709: stany Króleswa ogłaszają poparcie dla Augusta na f. 157r uwaga: *non erat tempus reliquos describendi ad mundum*
- f. 158r-159r – *avviso* z Torunia 24 X 1709 – mowa o tym, że Augusta II szczerze popierają w kraju liczni przedstawiciele
- f. 160r-169r – drukowany manifest Augusta II z 8 VIII 1709, publikowany pod koniec roku z dodatkową deklaracją – pisze o chęci pełnego poświęcenia się dla dobra kraju
- f. 170r-179v – tłumaczenie włoskie ww manifestu
- f. 180r-181v: August II do Klemensa XI, Drezno 23 I 1710 – podziękowanie za wysłanie swego legata kard. Annibale Albani

f. 182r-183r – kopia listu Augusta II do Klemensa XI, 10 II 1710 – zapewnia, że Walna Rada Warszawska przywróci słuszne prawa Królestwa, wyraża satysfakcję ze współpracy ze Spinolą

f. 184r-185v – August II do Klemensa XI, Warszawa 10 II 1710 – oryginał poprzedniego – o Walnym Sejmie Warszawskim

f. 186r: August II do kard. F. Paulucciego, Warszawa 12 II 1710 informuje o swoim powrocie, list wspólny dla kolegium kardynalskiego – liczy na ich życzliwość

f. 187r-188v – wotum prymasa S. Szembeka na Walnym Sejmie Warszawskim 13 II 1710 – o potrzebie uporządkowania kraju

f. 189r-v – przemówienie prymasa S. Szembeka do nuncjusza M. Spinoli na tymże sejmie 24 II 1710 – dziękuje za poparcie okazywane jemu i Augustowi

f. 190r-191v – *avviso* z Warszawy 26 II 1710 – informuje o naradach między Augustem i ministrami carskimi

f. 192r-193v – Warszawa 2 IV 1710 – August II do Klemensa XI – druk zob. jw. 121r-v

f. 194r-197v – list nieznaney osoby, bez daty, do kard. Paulucciego o sprawach polskich

f. 198r – niejaki Tognola do kard. F. Paulucciego, Wrocław 14 IV 1707 – podziękowanie za okazane zainteresowanie. Na f. 199r – pieczęć

f. 200r-v- czyste

f. 201r-v – August do papieża Warszawa 23 IV 1710 – prośba o przeniesienie M. Popławskiego na abpstwo lwowskie

f. 202r-203r – August II do Klemensa XI, Malbork 20 VI 1710 – dziękuje za polecenie jego spraw na konsystorzu dnia 7 V tr. – uważa to za dowód wsparcia go w Polsce

f. 204r- list baszy tureckiego Elkhazi Jusuf skierowany z Benderu do kasztelana krakowskiego Sieniawskiego 23 VIII 1710; na f. 204v – list ww do komendanta fortecy w Kamieńcu – zapewnia, że Turcja nie ma złych zamiarów względem Polski

f. 205r-v – *avviso* z Kamieńca 3 IX 1710 – relacjonuje o pobycie króla Szwecji Karola XII i o ruchach wojsk kozackich

f. 206r-207r – odpowiedź hetmana Sieniawskiego udzielona baszy z Kamieńca Podolskiego 3 IX 1710, kopia . przypomina zwycięstwo rosyjskie na Szwecją i dzieje stosunków polsko-tureckich; ufa, że gromadzenie wojsk tureckich na granicy z Polską nie ma celu wrogich zamiarów

f. 208r-212v – *Roma informata* – o sprawach polskich, o perspektywach uznania Leszczyńskiego [tekst prostanisławowy z 1708 r.]

Na f. 213r tytuł: Listy dotyczące spraw S. Leszczyńskiego

f. 214r-215v – J. Potocki, wojewoda kijowski z Konstantynopola 17 XII 1710 do Klemensa XI – tłumaczy Leszczyńskiego; wspomina, że to już 10 lat trwa wojna, która jest nieszczęściem dla Polski, a jej sprawcami są August i car rosyjski

f. 216r – czyste; na f. 216v adres: *S.smo D.no Papae – pro Antonio Rozrażewski*

f. 217r-v – memoriał opata lubińskiego Antoniego Rozrażewskiego do Klemensa XI, prawdopodobnie 177 r., o sytuacji w Polsce, on optuje za T. Potockim przewidzianym na biskupstwo warmińskie, a S. Mdzewski na chełmińskie

f. 218r-v – *Motivi per li quali N.ro Signore si habbia da muovere a fare qualche dimostrazione de benevolenza a Stanislao Primo Re di Polonia ed in particolare a mandare N.N.*

f. 219r – informacje przekazane papieżowi o ruchach wojsk na ziemiach polskich, autor i data nieznanne

f. 220r-221r – 29 I 1711 – mandat Stanisława Leszczyńskiego dla Jerzego Gordona udającego się do Rzymu, kopia – zapewnia, że pragnie naprawić błędy i szkody, wyrządzone przez Augusta

f. 222r-223v – memoriał J. Gordona do papieża – przedstawia sprawę S. Leszczyńskiego na tle ogólnej sytuacji w kraju

f. 224r-225r – list pisany szyfrem od S. Leszczyńskiego ze Szczecina 9 V 1711 – o sprawach kraju i postawie magnatów, kopia

f. 226r-227v – Stanisław Leszczyński do Klemensa XI, Szczecin 12 V 1711 – zapewnia o swej trwałej uległości, wspomina o liście opata lubińskiego – zob. f. 217r)

Na f. 228v adres: *Alla S. Santita 20 Aprilis 1711 per il Re di Polonia*

f. 229r – notatka kancelaryjna: król Polski prosi o *breve dindulgenza secondo lacclusa copia solito darsi in simili casi dal tesoro di Santa Chiesa*

f. 230r – Klemens X do Michała Korybuta Wiśniowieckiego 4 V 1672 – kopia – udziela odpustów w obliczu wojny z Turcją

f. 231r-232v – kopia traktatu pokojowego zawartego między sułtanem i carem 12 VII 1711 oraz kopia listu do J. Przebendowskiego

f. 233r-v- kard. Tremoilles do Klemensa XI 6 VIII 1711 – w sprawach Augusta trzeba się zastanowić

f. 234r-235v – baron Schenck, wysłannik Augusta do papieża o sprawach bieżących w Polsce, Rzym, 30 XII 1711 – dziękuje za brewe z 28 VII

f. 236r-v – B. Schenck do Klemensa XI w sprawie wojny tureckiej

f. 237r-238r – bez daty i nadawcy – do papieża, prawdopodobnie 1712 – w sprawie tureckiej: przygotowywana jest nie tylko wojna Turcji z Rosją, ale także z Polską

f. 239r-240r – August II do Klemensa XI, Drezno 9 III 1712 – gratulacje z powodu kardynałatu dla Anibale Albani

f. 241r-v – kopia listu sekretarza prymasa S. Szembeka Jakuba Strykowskiego z Warszawy 27 IV 1712 – o powitaniu nuncjusza Odeschalchi

f. 242r-243r – baron B. Schenck do Klemensa XI *ex aedibus S. Ignatii* 2 VI 1712 – porusza sprawy immunitetu kościelnego w Polsce

f. 244r-245r – August II do Klemensa XI, Karlsbad 5 VI 1712 – prośba o odznaczenie godnością kardynalską księcia Egona Fürstenberga

Na f. 246r – adres i pieczęć królewska ww

f. 247r-248v – biskup poznański B. Tarło do Klemensa XI, Warszawa 8 VI 1712 – przesyła podziękowanie na brewe z 26 I tr. do biskupów polskich, o które sam prosił

f. 249r-250r – regest brewe Klemensa XI do bpów polskich – 12 I 1713 – w obliczu wojny tureckiej papież apeluje o jedność kraju i społeczeństwa

f. 251r-v – regest brewe Klemensa XI do stanów Królestwa 12 I 1713

f. 252r-v – czyste

f. 253r-v – regest brewe Klemensa XI do dowódców wojskowych – 12 I 1713

Na f. 254v tytuł: kopie depeesz wysłanych przez nadzwyczajnego kuriera do Polski 31 I 1713 i do Wiednia 4 II 1713:

Na f. 255r. tytuł: pisma wysłane do Polski 31 I 1713 w sprawie promocji kardynalskich

f. 256r-v – regest instrukcji wysłanej 31 I 1713 przez sekretarza Breviów do Nuncjusza Odeschalchi z informacją dla króla o stanie spraw, o które prosił

f. 257r-263v – regest innej instrukcji ręką Klemensa XI rozpoczynająca się od słów *Sin da quando* zawierająca motywy odmowy dla promocji kardynalskiej księcia Fürstenberga

f. 264r-269v – minuta ww.

f. 270r-271r – kopia listu kard. Anibale Albani do Augusta II z 22 X 1712 – podziękowania za gratulacje

f. 272r-273r – minuta – motywy wykluczenia ks. Fürstenberga z nominacji kardynalskiej, o co prosił August II (zob. f. 244 oraz 257r)

f. 274r-275r – kopia własnoręcznego listu papieża z 5 III 1712 do o. Salerno w sprawie kardynałatu ww. i o nominacji dla Chełma

f. 276r-277r – Nuncjusz B. Odeschalchi do sekretariatu stanu 9 VIII 1713 „*Essendosi*” – o sprawach Pomorza

f. 278r-281v – jw., *Cresce sempre piu* – o obawach związanych z wojną turecką

f. 282r-287r – jw., *Sono gia alcune* – o stronnictwie prostanisławowym w Polsce

f. 288r-289v – avviso 16 VIII 1713 – przedstawia sytuację militarną na froncie wojny turecko-rosyjskiej

f. 290r – jw. 16 VIII 1713 *Portano gli avvisi* – podziękowanie za pocztę

f. 291r – list przewodni informujący o przesyłce z 16 VIII 1713

f. 292r – August II do Klemensa XI, Warszawa 13 VIII 1713

f. 293r-296v – kopia, Odeschalchi do Paulucciego Warszawa 16 VIII 1713, kopia – potwierdza otrzymaną od nuncjusza sumę 1000 dukatów w złocie, wspomina o wojnie tureckiej

f. 297r-298v – Odeschalchi do Paulucciego 16 VIII 1713 – relacjonuje nowości, otrzymane od hetmana A. Sieniawskiego

f. 299r-300v – *avviso* z 16 VIII 1713 – mowa o Augustcie i jego zachowaniu się w Polsce oraz o carze

f. 301r-v – B. Odeschalchi do Klemensa XI, 16 VIII 1713 – zachęta do modłów o miłosierdzie Boże

f. 302r-303v – list nuncjusza do biskupów polskich w ww sprawie

f. 304r-305v – list nuncjusza do stanów Królestwa w ww sprawie

f. 306r – adres niżej wymienionego listu

f. 307r-308v – August II do Klemensa XI, Warszawa 16 VIII 1713 – o wojnie tureckiej, prosi o wsparcie

f. 309r – Odeschalchi do kard. F. Paulucciego 13 IX 1713 – dziękuje za pocztę z 19 VIII tegoż roku

f. 310r – jw. – przekazuje królowi pocztę przeznaczoną dla niego i szyfr z 12 VIII tr.

f. 311r-v – czyste

f. 312r-314v – Odeschalchi do kard. F. Paulucciego 13 IX 1713 – pisze o perspektywach rozwoju frontów wojny północnej

f. 315r-v – czyste

f. 316r-319r – Odeschalchi do kard. F. Paulucciego 13 IX 1713 – pisze o odczuciach w związku z utrzymującymi się pogłoskami o śmierci króla Szwecji

f. 320r-321v – *avviso* z 13 IX 1713 – nie ma potwierdzenia o śmierci króla Szwecji

f. 322r-v – Stefan Stefanowicz, *alunno missionario apostolico Armeno* do nuncjusza Odeschalchiego, Kamieniec 18 X 1713 – zwraca się z prośbą o pomoc i wsparcie dla Kamieńca

Na f. 323r tytuł: pisma oryginalne Marii Kazimiery do papieża z okazji podróży do Francji w 1714

f. 325r-331v – 5 listów datowanych z Palo, 17, 18, 19 VI 1714

f. 332r-v – list M. Bethune z 12 VII 1714

f. 333r – kopia, Ludwik XIV, król Francji do Marii Kazimiery, Marly 15 VII 1714

f. 334r-341r – 4 listy z 23 VII, 17 VII, 7 VIII oraz 11 VIII 1714 – opisuje swoje wrażenia z nowej sytuacji we Francji

ALBANI 196

Na grzbiecie napis: *Clem. XI – Polonia T. IV*

Objętość: f. 1r-230v.

Zapisane: 8r, 9r-221r.

Tom dobrze zachowany.

Na f. 8r: *Polonica spectantia ad controversias ecclesiarum Gnesnensis et Vladislaviensis*

f. 9r-11v – Indeks rzeczy

f. 12r-v – brewe Klemensa XI z 20 XI 1706 dla S. Szembeka o przeniesieniu do Gniezna

f. 13r-v – czyste

f. 14r-15v – K. Szaniawski biskup kujawski do Klemensa XI, Warszawa 20 X 1706 – przesyła podziękowanie za wyniesienie na biskupstwo kujawskie

f. 16r-18r – notatka o prekonizacjach: 25 VI 1706 dla K. Szaniawskiego, 13 IX 1706 dla M. Szembeka na sufragana krakowskiego, 28 I 1709 dla W. Bardzińskiego, sufragana kujawskiego

f. 19r-20r – S. Szembek do Klemensa XI, Kraków 14 XI 1706 – informuje o opuszczeniu Krakowa przez Augusta

Na f. 21r – adres do papieża i pieczęć

f. 22r-23r – J. Dłużewski do Klemensa XI, Gniezno 31 X 1707 – tłumaczy, dlaczego przyjął wybór na administratora archidiecezji gnieźnieńskiej

f. 25r-26v – kapituła gnieźnieńska do papieża z Gniezna 31 X 1707 – uzasadnia, że J. Dłużewski przyjął wybór ze względu na zniszczenia archidiecezji, by zapewnić jej administrację

f. 27r-28v – kopia listu administratora S. Sierakowskiego do bpa M. Popławskiego, bez daty – opisuje przeprowadzenie wyborów 3 X 1707 pod naciskiem S. Leszczyńskiego

f. 29r-30r – prymas S. Szembek do papieża Klemensa XI, Lwów 24 XI 1707 – tłumaczy się z absencji w archidiecezji, że przez delegatów wypełnia obowiązki; zawarł w liście ostre słowa przeciw Dłużewskiemu

f. 31r-32v: Rada Senatu do papieża, Lublin 27 XI 1707 – poparcie dla Szembeka, przeciw uzurpacji ze strony Dłużewskiego, przy tej okazji proszą o kardynałat dla Szembeka.

f. 33r-v – strona tytułowa *Directorium divini officii Almae Eccl. Metropolitanae Gnesnensis pro anno 1708.*

f. 34r-35r – nuncjusz J. Piazza do kard. F. Paulucciego, Opawa 5 XII 1707 – uzasadnia kasację wyboru Dłużewskiego, jako dokonanego pod naciskiem władzy świeckiej

f. 36r-38r – S. Leszczyński 23 IX 1707: reskrypt dla kapituły gnieźnieńskiej, kopia

f. 39r-41v – S. Szembek do archidiecezji gnieźnieńskiej, Lwów 24 XI 1707 – przypomina, by nie uznać J. Dłużewskiego jako administratora

f. 42r-43v – uwierzytelniony wyciąg z akt posiedzeń kapituły z dnia 3 X 1707 o wyborze administratora w osobie J. Dłużewskiego

f. 44r-v – wyciąg z objęcia zarządu archidiecezją przez S. Sierakowskiego 15 XI 1707

f. 45r – potwierdzenie 21 X 1707 – o dokonanym wyborze administratora

- f. 46r-v – kopia listu S. Leszczyńskiego do kapituły gnieźnieńskiej, *in castris ad Chociszewice* 23 IX 1707 – kapituła może wybrać wyłącznie J. Dłużewskiego
- f. 47r – W. Bardziński do nuncjusza J. Piazzę, 27 XI 1707, podpisany: *nominatus suffraganeus Cuiaviensis* – zdaje sobie sprawę z niezręcznego położenia, prosi o wskazówki
- f. 48r-v – J. Piazza do kard. F. Paulucciego, Opawa 19 XII 1707 – wyraża dezaprobatę dla W. Bardzińskiego za przyjęcie wyboru na administratora diecezji wrocławskiej
- f. 49r-50v – list biskupa chełmińskiego T. Potockiego i biskupa kijowskiego J. Gomońskiego do kard. F. Paulucciego 26 XII 1707 – usprawiedliwiają J. Dłużewskiego za przyjęcie przez niego wyboru
- f. 51r-v – S. Sierakowski do nuncjusza J. Piazzę, Poznań 31 XII 1707 – przesyła życzenia noworoczne
- f. 52r-v – kopia uniwersału S. Leszczyńskiego do archidiecezji gnieźnieńskiej w sprawie Dłużewskiego, rok 1707 – nawołuje, by nikt nie odważył się odmówić posłuszeństwa J. Dłużewskiemu
- f. 53r – J. Piazza do kard. F. Paulucciego, Opawa 23 I 1708 – informuje, że nie doręczył dekretu kasacyjnego
- f. 54r-v – kopia listu J. Dłużewskiego do nuncjusza *in data di Ostrokona, li 8 II 1708* – informuje, że wypełnił wszystkie zalecenia
- f. 55r – notatka sekretarza stanu kard. F. Paulucciego, że zostało opracowane breve dotyczące zarządu archidiecezją gnieźnieńską i uregulowania jurysdykcji
- f. 56r-57r – J. Piazza do kard. F. Paulucciego, Opawa 2 I 1708 – jeszcze o zamęcie jurysdykcyjnym w Gnieźnie
- f. 58r-59r – J. Piazza do kard. F. Paulucciego, Opawa 2 I 1708 – oczekuje na zmiany
- f. 60r-v – Karol Stanisław Radziwiłł do nuncjusza – grudzień 1707 – przekazuje wizję spraw polskich
- f. 61r-62r – J. Dłużewski do nuncjusza, Gniezno 6 XII 1707 – uzasadnia, że przyjął wybór w trosce o archidiecezję gnieźnieńską niszczoną od dłuższego czasu przez wrogie wojska
- f. 63r-v – S. Sierakowski do nuncjusza, Poznań 21 XII 1707 – tłumaczy się, że nie wręczył reskryptu kasacyjnego z obawy przed gniewem S. Leszczyńskiego
- f. 64r-72v – minuta z uzupełnieniami ręką Klemensa XI w sprawie zarządu archidiecezją gnieźnieńską
- f. 73r – tekst wstępu do brewe, ręką Klemensa XI
- f. 74r-v – fragment brewe
- f. 75r-82r – Klemens XI, 4 II 1708 – określa wybór J. Dłużewskiego jako nieważny, bowiem była już ongiś nominacja dla S. Szembeka, podobnie jest w przypadku Włocławka
- f. 83r-87v: druk: *Declaratio nullitatis electionum duorum Administratorum ecclesiarum Gnesnensis et Vladislaviensis* 4 II 1708, z naniesionymi zmianami w stosunku do f. 75r.
- 88r-92v – drugi egzemplarz ww – na f. 92v: ręką Pauli Fatiusa: *presentis literis Apostolicis impressa cum originali collationibus*.
- f. 93r-94v – regest listy do nuncjusza – bez daty (prawdopodobnie pocz. 1708) w sprawie Gniezna i zarządu archidiecezją
- f. 95r-97v – K. Szaniawski do Klemensa XI, bez daty (1708) – o sprawach diecezji wrocławskiej i jej zarządu
- f. 98r-v – J. Dłużewski do kard. F. Paulucciego, Gniezno 12 IV 1708 – pisze o wysłaniu do Rzymu kanonika Waśniewicza, by zjął cenzury *et resignationem nostram filialem ad beneplacitum S.Sedis*

- f. 99r-v – wyciąg: *Punctum ex litteris suffraganei Chelmensi ad Ven. Capitulum Gnesnensis* 23 IV 1708 – ogłoszenie woli papieża, by nie sprawował zarządu archidiecezją
- f. 100r-101r – J. Dłużewski do kard. F. Paulucciego, *ex castris Regiis sub Ciechanow* 19 IV 1708 w ww.
- f. 102r-v – czyste
- f. 103r- S. Sierakowski do Ulissesa Vincentii, Poznań 1 V 1708 – o posiedzeniu kapituły gnieźnieńskiej 24 IV 1708 i objęciu przez niego urzędu
- f. 104r – kopia ww.
- f. 105r-106r – fragmenty z listów *ad Ulysem Vincentii sub die 2 Maii et 9 Maii* – że J. Dłużewski liczy jeszcze na nominację z Rzymu
- f. 107r-v – wyciąg z akt kapituły we Włocławku 6 VII 1708: ogłoszenie nominacji W. Bardzińskiego na sufragana
- f. 108r – adres: *Ill.mo D.no Ulyssi de Vincentis*
- f. 108r-v – W. Bardziński do Ulissesa Vincentii, Włocławek 7 VII 1708 – przesyła akt rezygnacji z administracji diecezji
- f. 110r-112r – S. Szembek do Klemensa XI, Ołomuniec 17 X 1708 – zapewnia o swej wierności
- f. 113r-114r – 17 IX 1708 – poparcie stanów Rzeczypospolitej dla prymasa S. Szembeka
- f. 115r-119r – K. Szaniawski do Klemensa XI, Opawa 22 X 1708 – przesyła sprawozdanie ze stanu diecezji
- f. 120r – nuncjusz M. Spinola do kard. F. Paulucciego Opawa 5 XI 1708 – podziękowanie za bullę dla W. Bardzińskiego
- f. 121r-123v – kapituła włocławska do nuncjusza 25 IX 1708 w sprawie Bardzińskiego – tłumaczą jego decyzję i zapewniają o jego oddaniu
- f. 124r – 17 XII 1708 – notka w sprawie sufragana *di Vratislavia*
- f. 125r-126r – kopia w sprawie prekonizacji W. Bardzińskiego na biskupa tyt. Sarepty
- f. 127r-v – o W. Bardzińskim na konsystorz – propozycja nominacji
- f. 128r-129r – S. Szembek do Klemensa XI, Ołomuniec 7 XI 1708 – w sprawie Dłużewskiego, że sprawa się zakończyła
- Na f. 130r: adres: *Religioso della Compagna di Giesu dove grato di si gran beneficio non lascera di pregare per la Sta V. Quam Deus*
- f. 131r-135v – w sprawie kilku procesów informacyjnych – wzory petycji na przykładzie Przemysła
- f. 136r-137v – brewe dla Krakowa, bez daty
- f. 138r-139r- August II do Klemensa XI, Drezno 30 V 1703 – w sprawie nominacji J. Bokuma do Krakowa
- f. 140r-v – czyste
- f. 141r – notatka o liście biskupa M. Popławskiego i jego prośbie o koadiutorię dla T. Wollfa
- f. 142r-143r – informacja o brewe dla diecezji inflanckiej
- f. 144r-v – czyste
- f. 145r-v – Klemens XI do Augusta II w sprawie abpstwa lwowskiego po zgonie M. Popławskiego, regest bez daty
- f. 146r – August II do Klemensa XI, 23 IV 1710 w sprawie obsady Lwowa
- f. 147r – notatka o zajęciu się prekonizacją J. Skarbka dla Lwowa po śmierci M. Popławskiego
- f. 148r – czyste

- f. 148v – *Indictio electionis proris Tynecensis per Ill.mum Nuncium facta*
f. 149r-150v: kopia, nuncjusz M. Spinola 30 IV 1710 w sprawie obsady Tyńca
f. 151r- czyste
f. 151v – adres: *Litterae a Conventu Tynecensis ad primatem Regni*
f. 152r – kopia listu Józefa Paczyńskiego OSB do prymasa S. Szembeka, Tynec 4 VII 1710 w sprawach opactwa
f. 153r-156r – kopie listów prymasa z 25 VII 1710; na f. 154r-156v – list z 29 VIII 1710
Na f. 157r tytuł: *Dokumenty królewskie dotyczące immunitetu kościelnego*
f. 158r-161v – biskup chełmski Krzysztof Szembek przesyła *Relatio dolendi casus qui accidit Crasnostaviae in Ecclesia cathedralis* 25 IX 1714 – opisuje incydent z żołnierzem saskim w katedrze w Krasnymstawie
f. 162r – streszczenie ww. w j.francuskim
kopie listów:
f. 163r-164r – nuncjusz H. Grimaldi do kard. F. Paulucci, 3 X 1714 – w sprawie wspomnianego incydentu, akcentuje, że został złamany immunitet
f. 165r – nuncjusz do kard. F. Paulucciego 10 X 1714 – informuje, że jeszcze nie uzyskał audiencji u króla
f. 166r – August II do biskupa chełmskiego 1 X 1714 – odpowiada na notyfikację przesłaną przez biskupa
f. 167r-169v – nuncjusz H. Grimaldi do kard. F. Paulucciego 17 X 1714 – informuje go, że król przyznał mu rację
f. 170r-173v – nuncjusz H. Grimaldi do kard. F. Paulucciego 24 X 1714
f. 174r-v – nuncjusz H. Grimaldi do kard. F. Paulucciego 31 X 1714
f. 175r – nuncjusz H. Grimaldi do kard. F. Paulucciego 2 I 1715 – pisze, że król nie jest całkiem zadowolony z brewie
f. 176r-177r – kopie z listów nuncjusza H. Grimaldi do kard. F. Paulucciego od 27 X 1714 do 9 II 1715
f. 178r-v – August II 24 X 1714 – o nominacji Tarły
f. 179r-v, 179bis – jw. w j. łacińskim
f. 180r-v – August II, 18 X 1714 – zapewnia, że docenia zalety Tarły
f. 181r-v – *Relazione esatta di questo caso stessa in lingua latina et accaduto a 25 IX 1714*
Na f. 182r – napis: *Polona*
f. 183r-185v – nuncjusz H. Grimaldi do kard. F. Paulucciego 27 III 1715 *con due documenti*:
f. 186r – Michał B.Tarło. 27 III 1715 – do kapucynów warszawskich w sprawie immunitetu (kopia)
f. 187r-v – August II ww sprawa, 27 III 1715.
f. 188r-v – list nuncjusza do Paulucciego 3 IV 1715 *sopra questa estrazione ad cautelam dello Spiegel dal Convento PP. Cappuccini*
f. 189r-v – status causae w sprawie tureckiej
f. 190r-v – *Altra lettera del Nunzio delli 27 IV sopra questa causa Spiegel*
Na f. 191r tytuł: *pisma dotyczące sporu o precedencję między nuncjuszem a prymasem*
f. 192r – czyste
f. 192v – adres: *agent prymasa do papieża*
f. 193r – memoriał przekazany przez agenta prymasa w Rzymie papieżowi Klemensowi XI, bez daty

- f. 194r-197r, 198r-202v – dwie kopie instrukcji z 13 VIII 1711 w sprawie incydentu w Łowiczu
- f. 203r-v – notatki o przedmiocie ww zatargu – chodziło o obowiązek złożenia wizyty prymasowi przez nuncjusza
- Na f. 204r tytuł: *pisma dotyczące Rosji*
- f. 205r-v – kopia listu o. Wawrzyńca Kaparskiego, przełożonego w Połocku do metropolity, Wilno, 27 V 1710 – o sprawach religii katolickiej
- f. 206r-v – w ww sprawie do króla
- f. 207r-209v – Sebastian Accorsi, rektor kolegium armeńskiego we Lwowie rettore del Collegio di Leopoli, Lwów 20 IV 1701 – o potrzebach kolegium
- f. 210r – adres ww listu
- f. 211r-v – List sekretarza Kongregacji *de Propaganda Fide* 1 VI 1711 w sprawie brewe papieskiego dla Jerzego Winnickiego
- f. 212r-v – kopia, biskup J. Szumlański do Klemensa XI , bez daty
- f. 213r-215v – relacja skierowana do cara Piotra w sprawach religii katolickiej
- Na f. 216r tytuł: *Moscovia*
- f. 217r – kopia, odpowiedź wojewody chełmińskiego T. Działyńskiego w sprawach rosyjskich
- f. 218r-v i 221r – uwagi Klemensa XI do ww. spraw
- f. 219r-220v – pismo Klemensa XI w sprawach Kościoła unickiego o stanie tego Kościoła w państwie rosyjskim

DAS INVENTAR DER POLONICA IM „FONDO ALBANI“ IM VATIKANISCHEN ARCHIV

ZUSAMMENFASSUNG

Der „Fondo Albani“ bildet ein privates Ensemble innerhalb der Bestände des Vatikanischen Archivs. Er wurde von den Erben des Papstes Klemens XI. aus dem Geschlecht der Albani im Jahre 1751 in dieses Archiv aufgenommen. Dieses Archivmaterial besteht aus 265 gebundenen Volumina *in quarto*, die sorgfältig eingebunden sind und sich in sehr gutem Zustand befinden. Dazu gehört eine Dokumentation der Tätigkeit von Kardinal Giovanni Francesco Albani, der von 1700 bis 1721 Papst war, in Form von Briefen, Konzeptionen von Antworten sowie Kopien wichtiger Dokumente. Einen wesentlichen Teil dieses Ensembles bilden die Materialien zu polnischen Angelegenheiten, die sich in den Volumina 188, 193, 194, 195 und 196 befinden. Sie illustrieren u.a. die Umstände der Wahl des sächsischen Kurfürsten Friedrich August zum König von Polen im Jahre 1697 als August II., des Friedens von Altranstädt (1706), in dem der schwedische König Karl XII. die Abdankung Augusts II. erzwang, des Vertrages zwischen Schweden und Kaiser Joseph I. in der Frage der Rückgabe der Kirchen an die schlesischen Protestanten (1707 in Altranstädt) sowie den Konflikt zwischen August und Stanisław Leszczyński von seiner Wahl im Jahre 1704 bis zu Augusts Rückkehr auf den polnischen Thron im Jahre 1709.

Aus dem Polnischen übersetzt von Herbert Ulrich